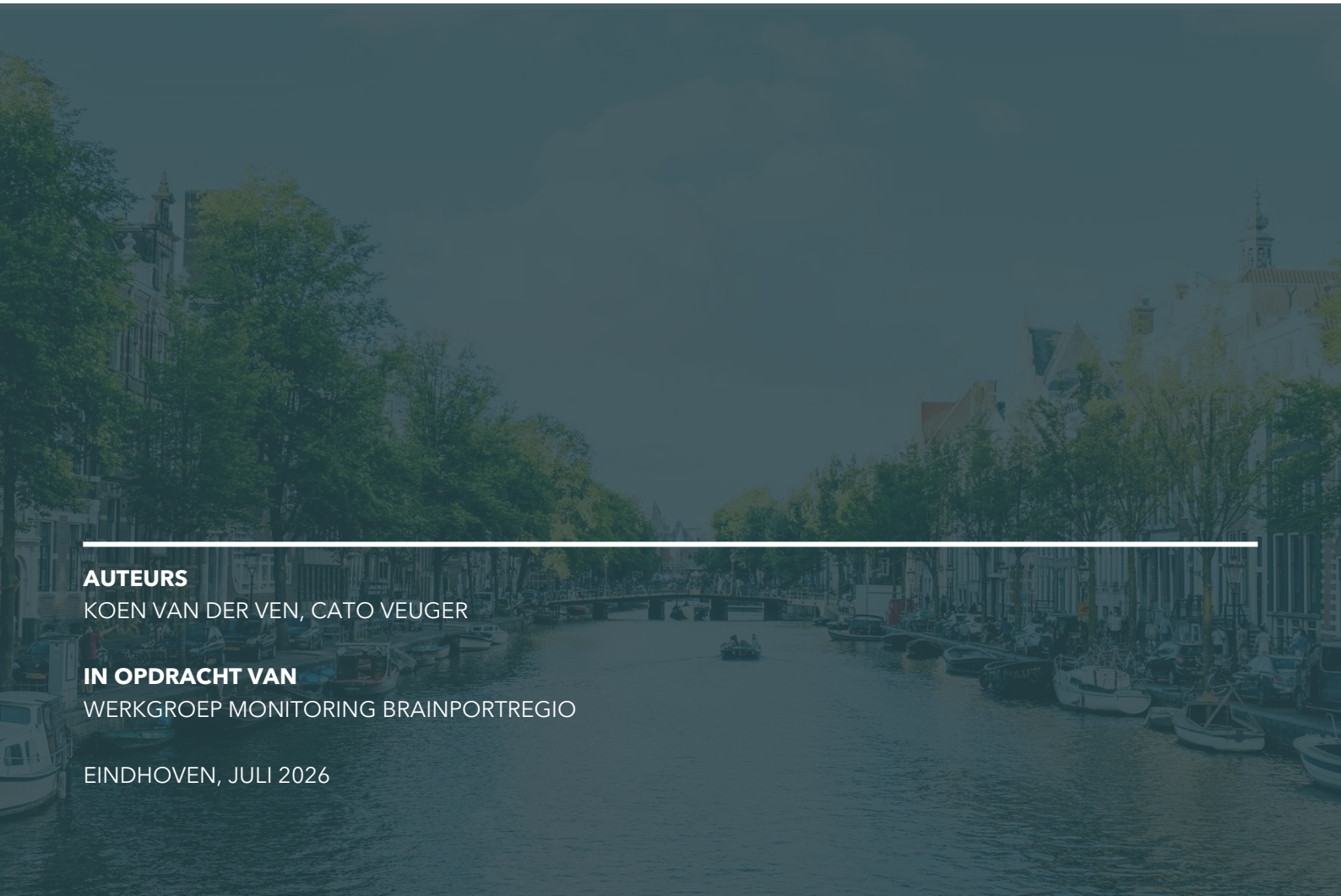
ONDERWIJSSUCCES ZONDER GRENZEN

NULMETING NAAR DE ONDERWIJSLOOPBANEN VAN INTERNATIONALE LEERLINGEN IN DE BRAINPORTREGIO

ONDERZOEKSRAPPORT

seo • economisch onderzoek

AUTEURS
KOEN VAN DER VEN, CATO VEUGER

IN OPDRACHT VAN
WERKGROEP MONITORING BRAINPORTREGIO

EINDHOVEN, JULI 2026

Samenvatting

Internationale leerlingen vormen een groeiend deel van de regio

Het aantal internationale leerlingen neemt toe, terwijl het aantal Nederlandse leerlingen afneemt. Daarmee wordt het steeds belangrijker om hun onderwijsdeelname en schoolloopbanen structureel te volgen.

Het totaalbeeld is gemengd

Het pad van internationale leerlingen in anders dan die van Nederlandse leerlingen op een aantal punten.

- Minder vaak ingeschreven bij een (publiek bekostigde) school (en dus geen deelname aan bekostigd onderwijs)
  (4-6 procent onder internationale kinderen, 1 procent onder Nederlandse kinderen)
- Vaker doorstroom naar gespecialiseerd onderwijs
  (~1 procent onder internationale leerlingen, <1 procent onder Nederlandse leerlingen)
- Lagere slagingspercentages
  (~90 procent onder internationale leerlingen, ~94 procent onder Nederlandse leerlingen)
- Minder vaak een startkwalificatie op 18-jarige leeftijd én geen onderwijs volgend
  (>20 procent onder internationale leerlingen, tot 11 procent onder Nederlandse leerlingen)
- Vaker opwaartse bijstelling van het schooladvies
  (recent 32 procent onder internationale leerlingen, 24 procent onder Nederlandse leerlingen)
- Minder vaak plaatsing in het voortgezet onderwijs onder het definitieve schooladvies
  (10-13 procent onder internationale leerlingen, > 20 procent onder Nederlandse leerlingen)
- Vaker opstroom in het voortgezet onderwijs
  (Rond een kwart onder internationale leerlingen, rond de 20 procent onder Nederlandse leerlingen)
- Vaker een diploma boven het definitieve schooladvies
  (20-25 procent onder internationale leerlingen, 15-20 procent onder Nederlandse leerlingen)

De onderwijsloopbaan in één oogopslag

1. **Instroom**: Internationale leerlingen stromen vaker op latere leeftijd en in andere schooltypen dan regulier onderwijs in (gespecialiseerd, nieuwkomers- of internationaal onderwijs).
2. **Overgang primair naar voortgezet onderwijs**: Internationale leerlingen krijgen minder vaak een advies in het middensegment en vaker een advies aan de onder- of bovenkant. Als het schooladvies bekend is, starten internationale leerlingen minder vaak onder het geadviseerde niveau dan Nederlandse leerlingen.
3. **Voortgezet onderwijs**: Internationale leerlingen stromen vaker op tijdens hun onderwijsloopbaan in het voortgezet onderwijs, maar tegelijkertijd ligt de doorstroom naar gespecialiseerd onderwijs ook hoger.
4. **Afronding**: Internationale leerlingen hebben een lager slagingspercentage en hebben op 18-jarige leeftijd minder vaak een startkwalificatie terwijl zij geen onderwijs meer volgen.

Belangrijk bij de interpretatie

De cijfers laten zien **waar** verschillen optreden, maar niet **waardoor**. Internationale leerlingen vormen bovendien een diverse groep. Verschillen naar bijvoorbeeld leeftijd bij aankomst en verblijfsduur blijven in deze nulmeting buiten beeld.

Inhoudsopgave

Samenvatting			2
1	Inleiding		4
	1.1	Van Regionale Uitvoeringsagenda naar nulmeting	4
	1.2	Onderzoeksverantwoording	5
	1.3	Leeswijzer	8
2	Populatie leerlingen		9
	2.1	Ontwikkeling in populatie	9
	2.2	Onderwijsinschrijving	11
3	Onderwijsloopbanen en overgangen		13
	3.1	Instroom in het onderwijs	13
	3.2	Doorstroom po-vo	15
	3.3	Overgang naar gespecialiseerd onderwijs	20
	3.4	Onderwijspositie in leerjaar 3 van het voortgezet onderwijs	20
4	Diplomering en startkwalificatie		22
	4.1	Slagingspercentage	22
	4.2	Behaalde diploma's	23
	4.3	Startkwalificatie	25
5	Conclusies		26
Bijlage A	Aanvullende resultaten		28

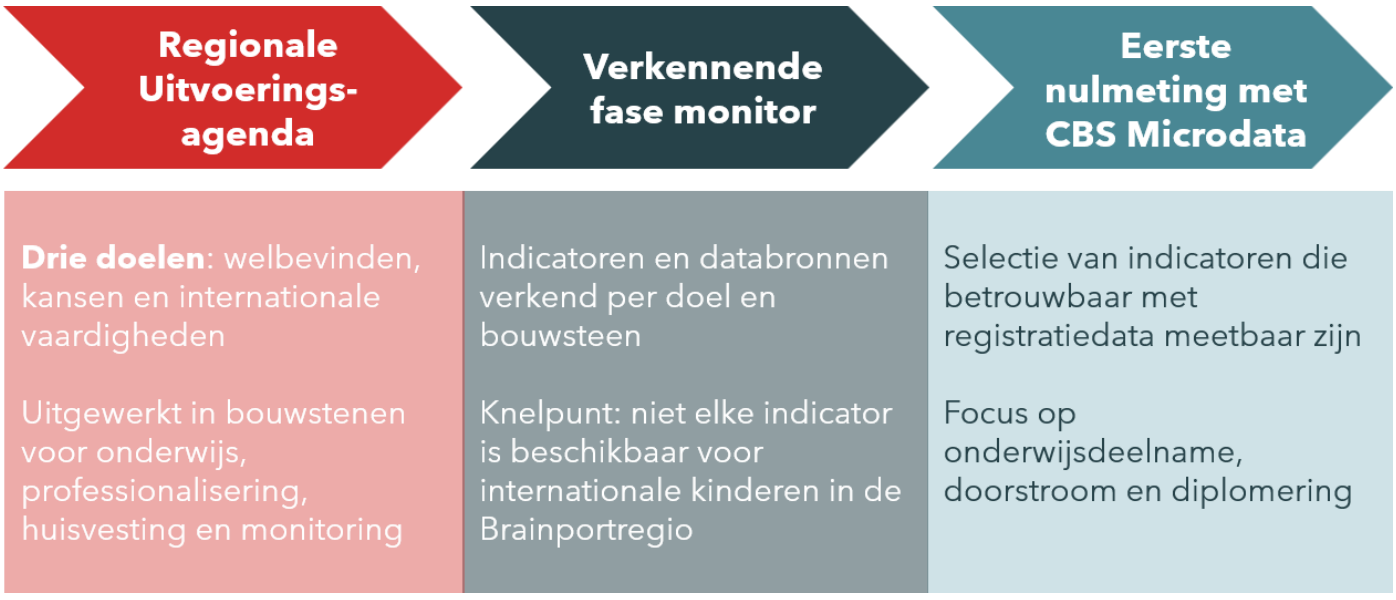
1 Inleiding

Dit onderzoek kijkt naar verschillende indicatoren met betrekking tot onderwijssucces waarbij internationale leerlingen worden vergelijken met Nederlandse leerlingen in de Brainportregio. Het betreft een nulmeting voor structurele monitoring van (een deel van) de doelen de Regionale Uitvoeringsagenda Samen werken aan Grenzeloos Goed Onderwijs.

1.1 Van Regionale Uitvoeringsagenda naar nulmeting

Om de voortgang op de **Regionale Uitvoeringsagenda** te kunnen volgen, zijn de drie centrale doelen en bijbehorende bouwstenen in een verkennende fase vertaald naar mogelijke indicatoren en databronnen. Daarbij is nagegaan welke onderdelen met bestaande gegevens kunnen worden gevolgd en waar aanvullende dataverzameling nodig is. Figuur 1.1 laat zien hoe deze brede monitoropzet heeft geleid tot de selectie van indicatoren voor deze eerste nulmeting.

Figuur 1.1 Van regionale agenda naar eerste nulmeting

De **verkennende fase** maakte duidelijk dat niet alle doelen en bouwstenen op dezelfde manier meetbaar zijn. Onderwerpen als welbevinden, ervaren inclusiviteit, tevredenheid van leerlingen en ouders, de professionalisering van onderwijsprofessionals en internationale vaardigheden worden niet of nauwelijks in registraties vastgelegd. Ook de kwaliteit van informatievoorziening, samenwerking tussen organisaties en de aansluiting van het onderwijsaanbod zijn niet rechtstreeks uit administratieve gegevens af te leiden. Voor deze onderdelen zijn andere bronnen nodig, zoals vragenlijsten, zelfevaluaties, documentanalyse of aanvullende kwalitatieve verdieping.

Voor onderwijsdeelname en onderwijsloopbanen zijn daarentegen relatief veel registratiegegevens beschikbaar. Met **CBS Microdata** kunnen onderwijsgegevens van Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) worden gekoppeld aan

achtergrondkenmerken van leerlingen en hun ouders. Daardoor kan specifiek voor internationale leerlingen in de Brainportregio worden onderzocht hoe hun onderwijsloopbanen zich ontwikkelen. Deze indicatoren sluiten vooral aan bij het doel het vergroten van kansen voor internationale kinderen en bij bouwstenen die betrekking hebben op toegankelijkheid, doorstroom en passend onderwijs.

In overleg met de opdrachtgever is daarom besloten om in deze **eerste nulmeting** te starten met de indicatoren die betrouwbaar met CBS Microdata kunnen worden onderzocht. De nulmeting richt zich op onderwijsinschrijving, instroom in schooltypen, schooladviezen, plaatsing en doorstroom in het voortgezet onderwijs, deelname aan gespecialiseerd onderwijs en diplomering. Daarmee vormt dit onderzoek geen volledige meting van alle doelen en bouwstenen uit de Regionale Uitvoeringsagenda, maar een eerste kwantitatieve uitwerking van het deel dat met bestaande registraties kan worden gevolgd. De overige doelen en bouwstenen blijven onderdeel van de bredere monitor, maar vragen om andere databronnen en onderzoeksinstrumenten.

1.2 Onderzoeksverantwoording

CBS Microdata

Voor deze nulmeting maken we gebruik van CBS Microdata. Binnen de beveiligde Microdata-omgeving van het CBS worden onderwijsgegevens op individueel niveau gekoppeld aan achtergrondkenmerken van leerlingen en hun ouders. De onderwijsgegevens zijn afkomstig uit registraties van DUO en bevatten informatie over onder meer inschrijvingen, schooladviezen, plaatsing in het voortgezet onderwijs en diploma's.

Het gebruik van CBS Microdata heeft als belangrijk voordeel dat leerlingen over de tijd gevolgd kunnen worden en dat onderwijsloopbanen kunnen worden gekoppeld aan herkomstkenmerken. Daardoor kunnen we de positie van internationale leerlingen nauwkeuriger onderzoeken dan met openbare tabellen of geaggregeerde onderwijsdata mogelijk is. De analyses vinden volledig plaats binnen de beveiligde CBS-omgeving; individuele persoonsgegevens verlaten deze omgeving niet.

De nulmeting brengt de indicatoren in kaart voor de vijf meest recente schooljaren waarvoor de benodigde gegevens beschikbaar zijn. Voor sommige indicatoren verschilt de meest recente beschikbaarheid. Zo zijn voor schooladviezen en diploma's de meest recente gegevens beschikbaar tot en met schooljaar 2024/2025, terwijl voor onderwijsinschrijvingen gegevens beschikbaar zijn tot en met schooljaar 2025/2026. In de rapportage vermelden we per indicator expliciet op welke schooljaren de cijfers betrekking hebben.

Onderzoekspopulatie

Het onderzoek richt zich hoofdzakelijk op kinderen en jongeren die wonen in of onderwijs volgen in de 21 gemeenten van de Brainportregio.[1] Afhankelijk van de indicator is de populatie gebaseerd op de woonplaats van de leerling of op de locatie van de onderwijsinstelling. Dit wordt bij de resultaten toegelicht. Binnen deze populatie maken we onderscheid tussen:

- **Internationale leerlingen**: leerlingen die zelf buiten Nederland zijn geboren of van wie ten minste één ouder buiten Nederland is geboren;
- **Nederlandse leerlingen**: leerlingen die zelf en van wie beide ouders in Nederland zijn geboren.

[1] De Brainportregio is in dit onderzoek afgebakend als de 21 gemeenten die onderdeel uitmaken van Brainport Eindhoven.

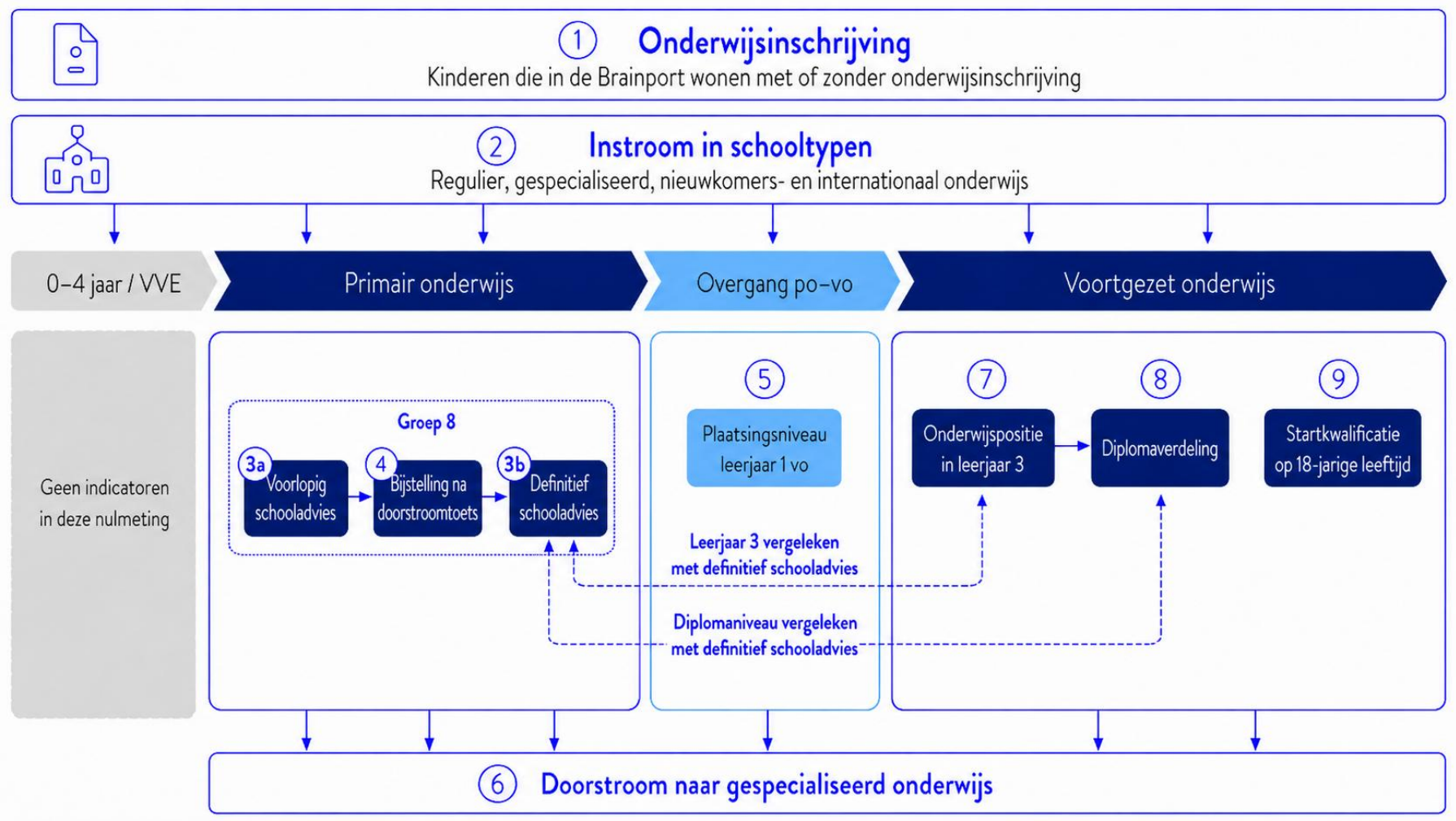
Hiermee sluiten we aan bij de herkomstindeling van het CBS.[2] Deze afbakening verschilt van de eerdere regionale monitor van Decisio, waarin internationale kinderen werden geïdentificeerd aan de hand van de nationaliteit van hun ouders. Nationaliteit en geboorteland meten niet precies hetzelfde. Geboorteland is stabiel over de tijd, terwijl nationaliteit kan veranderen. Dat maakt de CBS-indeling geschikter voor het volgen van ontwikkelingen over meerdere jaren.

Indicatoren

De nulmeting volgt negen indicatoren die samen verschillende fasen van de onderwijsloopbaan bestrijken: onderwijsdeelname en instroom, schooladvies en plaatsing, doorstroom, diplomering en startkwalificatie. Figuur 1.2 laat zien hoe deze indicatoren in de onderwijsloopbaan samenhangen. In Tabel A.1 in de bijlage vindt u een uitgebreide beschrijving van de negen indicatoren.

2 https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen/herkomst

Figuur 1.2 Indicatoren voor onderwijsdeelname en onderwijssucces in deze nulmeting

Noot: VVE = voor- en vroegschoolse educatie, po = primair onderwijs, vo = voortgezet onderwijs

Interpretatie en beperkingen

De resultaten beschrijven verschillen in geregistreerde onderwijsloopbanen. Zij laten bijvoorbeeld zien of internationale leerlingen andere schooladviezen ontvangen, vaker doorstromen naar gespecialiseerd onderwijs of minder vaak een diploma behalen. Op basis van deze analyses kan niet zonder meer worden vastgesteld waardoor dergelijke verschillen ontstaan. Mogelijke verklaringen, zoals taalontwikkeling, verblijfsduur in Nederland, ondersteuningsbehoeften, schoolkeuze of ervaringen van leerlingen en ouders, vragen om aanvullende analyses of kwalitatief onderzoek.

Daarnaast gelden de privacy- en publicatieregels van het CBS. We rapporteren niet over individuele leerlingen of scholen en publiceren geen uitkomsten die zijn gebaseerd op minder dan tien waarnemingen. Hierdoor zijn sommige gedetailleerde uitsplitsingen niet mogelijk.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de omvang en ontwikkeling van de leerlingenpopulatie in de Brainportregio en gaat in op onderwijsinschrijving. Hoofdstuk 3 volgt de instroom en verschillende overgangsmomenten in de onderwijsloopbaan, waaronder schooladviezen, plaatsing in het voortgezet onderwijs en doorstroom naar gespecialiseerd onderwijs. Hoofdstuk 4 behandelt diplomering en het behalen van een startkwalificatie. Hoofdstuk 5 bevat de belangrijkste conclusies van de nulmeting.

2 Populatie leerlingen

Het aantal internationale leerlingen in de Brainportregio groeit, terwijl het aantal Nederlandse leerlingen afneemt. Internationale leerlingen zijn relatief vaak ingeschreven in het gespecialiseerd onderwijs en zijn vaker niet ingeschreven in het publiek bekostigd onderwijs.

In dit hoofdstuk brengen we eerst de omvang en ontwikkeling van de onderzoekspopulatie in beeld. We vergelijken daarbij internationale en Nederlandse leerlingen in het primair, voortgezet en gespecialiseerd onderwijs in de Brainportregio.

Vervolgens staat de eerste indicator uit het monitoringskader centraal: onderwijsinschrijving. Deze indicator laat zien in hoeverre kinderen en jongeren die in de Brainportregio wonen ook voorkomen in de registraties van het publiek bekostigd onderwijs (en dus daaraan deelnemen). Daarmee ontstaat inzicht in de groep zonder geregistreerde onderwijsinschrijving.

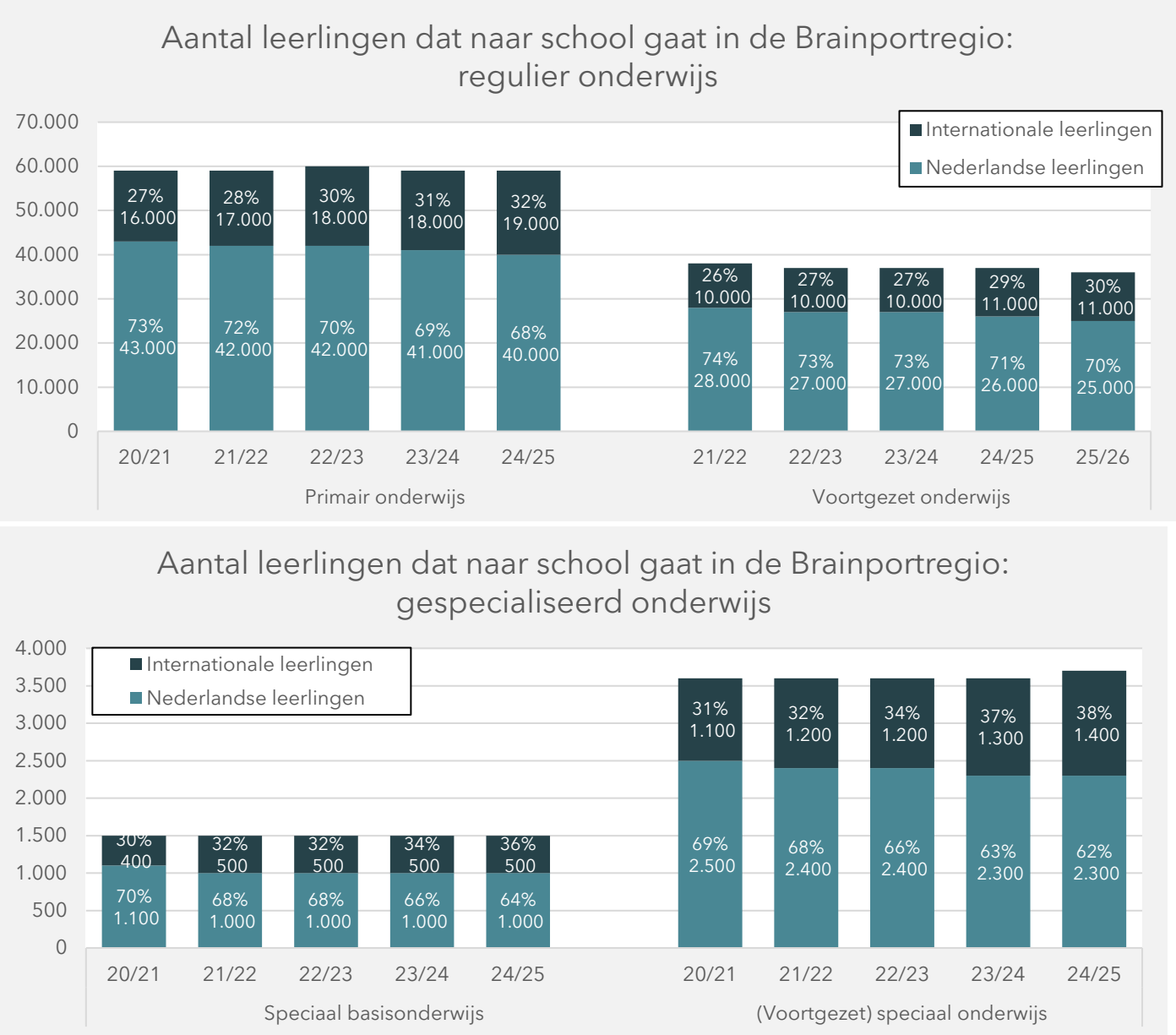
In Figuur 1.2 is weergegeven hoe de negen indicatoren samen de onderwijsloopbaan beschrijven, van deelname aan onderwijs tot diplomering en het behalen van een startkwalificatie. In dit hoofdstuk staat **indicator 1** over onderwijsinschrijving centraal.

2.1 Ontwikkeling in populatie

- Het aantal en aandeel internationale leerlingen neemt toe in het gehele onderwijs in de Brainportregio (zie Figuur 2.1). Het aantal en aandeel Nederlandse leerlingen neemt af.[3]
- In het primair onderwijs is het aantal internationale leerlingen het sterkst gestegen met 3.000.
- In het speciaal (voortgezet) onderwijs is zo'n 34 procent van de leerlingen internationaal, hoger dan in het reguliere primair en voortgezet onderwijs (gemiddeld 29 procent). Internationale leerlingen zijn dus oververtegenwoordigd in het speciaal onderwijs.

[3] Niet alle leerlingen die naar school gaan in de Brainportregio wonen daar ook. Tussen de 6 en 7 procent van de internationale leerlingen in de Brainportregio woont erbuiten. Daarin is amper verschil tussen primair en voortgezet onderwijs. Ook gaat een deel van de jonge inwoners buiten de Brainportregio naar school. In het primair onderwijs is dat 2,7 procent van de internationale kinderen, in het voortgezet onderwijs 8,7 procent van de internationale kinderen/jongeren.

Figuur 2.1 Het aandeel internationale leerlingen neemt toe in de Brainportregio

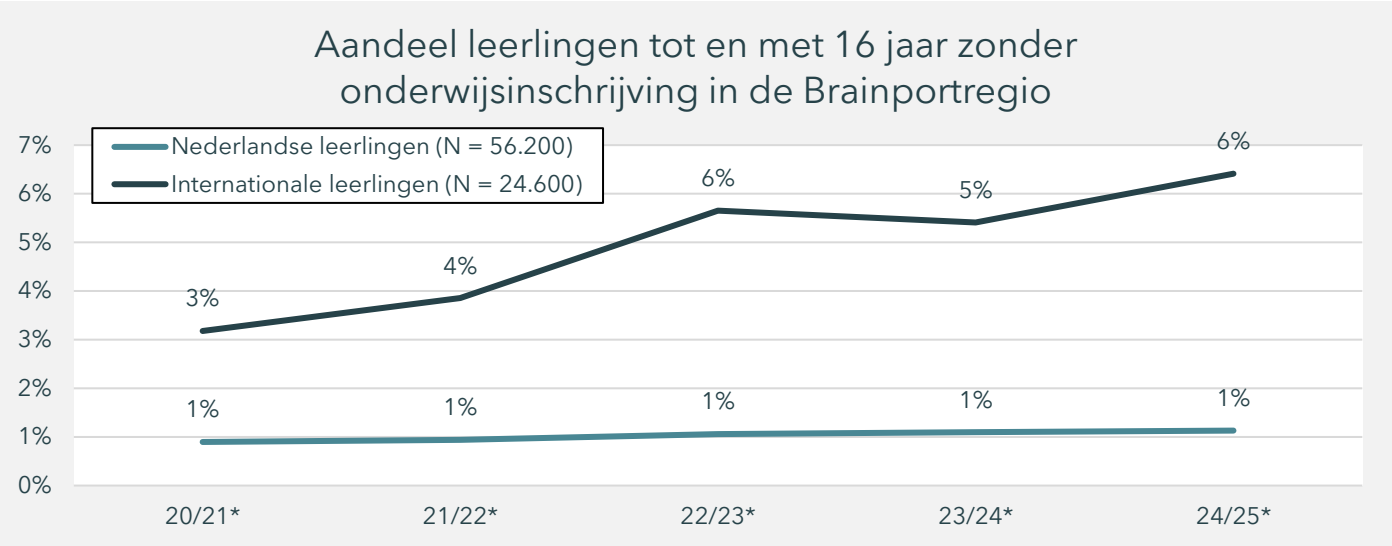
Noot: We hebben voor het primair onderwijs niet gekeken naar het meest recente cohort 2025/26, omdat we van die leerlingen de schooladviezen en overgang naar voortgezet onderwijs niet weten. Het gespecialiseerd onderwijs bestaat uit het speciaal basisonderwijs (sbao; bedoeld voor leerlingen die meer ondersteuning nodig hebben dan het reguliere basisonderwijs kan bieden) en uit het speciaal en voortgezet speciaal onderwijs (so/vso; bedoeld voor leerlingen met een lichamelijke, zintuiglijke of verstandelijke beperking, psychische problematiek of gedragsproblemen).

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2026)

2.2 Onderwijsinschrijving

- Het aandeel internationale leerlingen zonder een onderwijsinschrijving in het publiek bekostigd onderwijs is significant hoger dan het aandeel onder Nederlandse leerlingen (zie Figuur 2.2). Zonder onderwijsinschrijving nemen kinderen niet deel aan (publiek bekostigd) onderwijs.[4]
- Bovendien is het aandeel zonder onderwijsinschrijving stijgend onder internationale leerlingen.
- Er is in de CBS Microdata geen zicht op onderwijsinschrijvingen bij niet-bekostigd onderwijs.
- Bij alle leeftijden komt het niet hebben van een onderwijsinschrijving voor, maar vooral onder jonge kinderen is het percentage hoog (zie Figuur 2.3).

Figuur 2.2 Het aandeel internationale leerplichtige leerlingen zonder onderwijsinschrijving is de afgelopen jaren gestegen

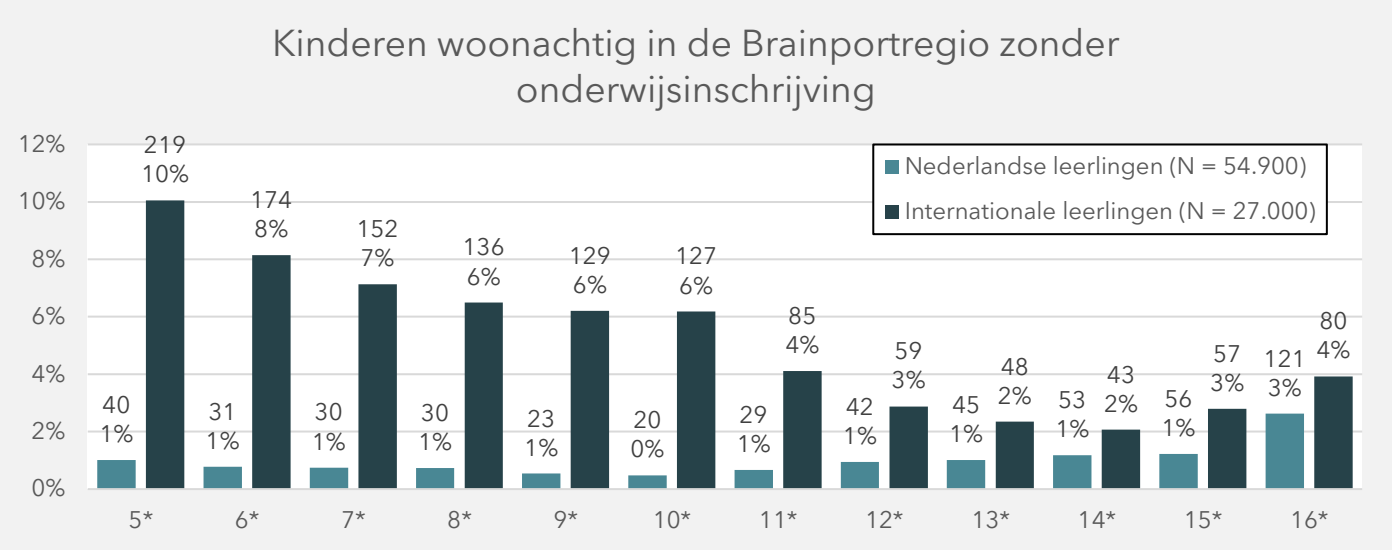

Noot: De percentages geven weer welk deel van de leerplichtige kinderen en jongeren (5 tot en met 16 jaar) woonachtig in Brainport niet staan ingeschreven in het publiek bekostigd onderwijs. Een * geeft een significant verschil aan tussen Nederlandse en internationale leerlingen. De N geeft het gemiddelde aantal kinderen en jongeren over de jaren per groep. Hierbij is het aantal Nederlandse jongeren en kinderen over de jaren gedaald en het aantal met een internationale achtergrond gestegen.

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2026)

[4] Geen deelname aan onderwijs zonder onderwijsinschrijving wordt ook wel absoluut verzuim genoemd. Kinderen kunnen echter wel deelnemen aan privaat bekostigd onderwijs, dan is er geen sprake meer van absoluut verzuim.

Figuur 2.3 Het niet hebben van een inschrijving in het bekostigd onderwijs onder internationale kinderen ligt vooral bij kinderen jonger dan 12

Noot: Gemiddelde van cohorten 2023/24 en 2024/25. De percentages laten het aandeel leerlingen zien zonder onderwijsinschrijving in het publiek bekostigd onderwijs. Bijvoorbeeld: van de 12-jarigen met een internationale achtergrond woonachtig in de Brainportregio is 3 procent niet ingeschreven in het publiek bekostigd onderwijs, tegen 1 procent van de 12-jarigen met een Nederlandse achtergrond. Een * geeft een significant verschil aan tussen Nederlandse en internationale leerlingen.

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2026)

3 Onderwijsloopbanen en overgangen

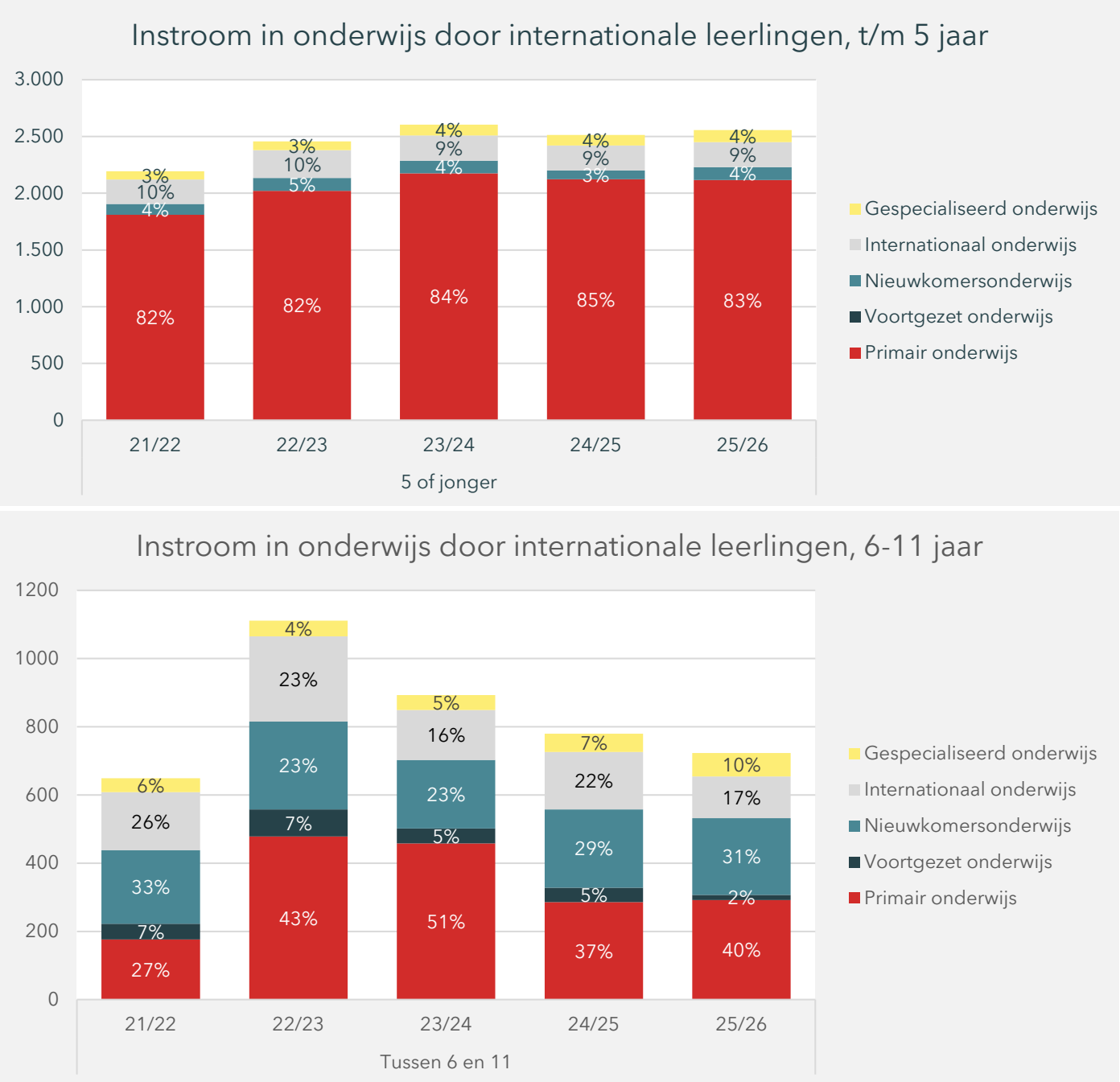
Internationale leerlingen stromen op uiteenlopende leeftijden en in verschillende schooltypen het onderwijs in. Rond de overgang naar het voortgezet onderwijs wijkt hun loopbaan op enkele punten af van die van Nederlandse leerlingen. Ook stromen zij vaker door naar het gespecialiseerd onderwijs en stromen vaker op in het voortgezet onderwijs.

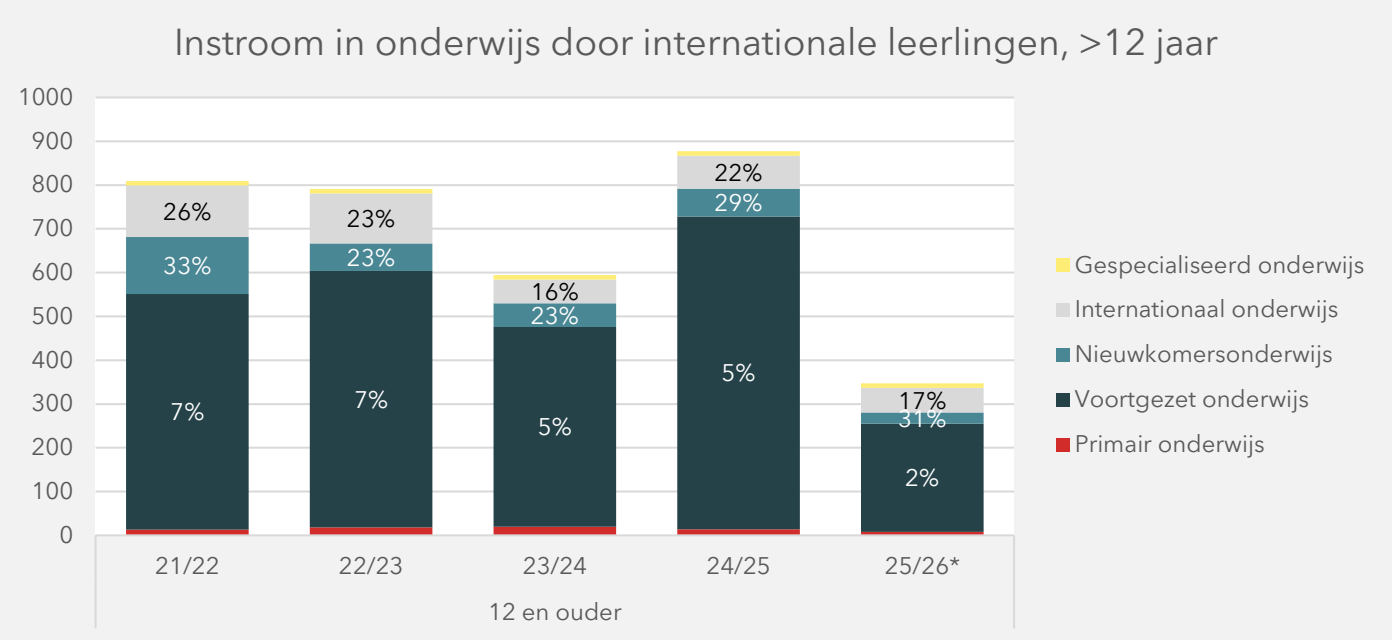
In dit hoofdstuk volgen we de onderwijsloopbaan van internationale leerlingen vanaf hun instroom in het onderwijs tot en met het derde leerjaar van het voortgezet onderwijs. We bekijken in welk type onderwijs en op welke leeftijd zij instromen en onderzoeken vervolgens belangrijke overgangsmomenten: het schooladvies aan het einde van de basisschool, de bijstelling daarvan, de plaatsing in de brugklas, de doorstroom naar gespecialiseerd onderwijs en de op- en afstroom in het voortgezet onderwijs. Figuur 1.2 laat zien hoe deze indicatoren samenhangen binnen de bredere onderwijsloopbaan. In dit hoofdstuk staan **indicatoren 2 tot en met 7** centraal.

3.1 Instroom in het onderwijs

- De meeste internationale leerlingen stromen in het reguliere basisonderwijs in met een leeftijd van 5 jaar of jonger (Figuur 3.1).
- Echter stroomt een deel van die leerlingen in een ander onderwijstype in, zoals internationaal georiënteerd (publiek bekostigd) onderwijs, nieuwkomersonderwijs of in een vorm van gespecialiseerd onderwijs.
- Internationale leerlingen die op 6 tot 11-jarige leeftijd instromen, doen dat ofwel in het regulier onderwijs, maar ook instroom in het nieuwkomersonderwijs of internationaal georiënteerd onderwijs komt voor.
- Internationale leerlingen in de voortgezet onderwijs leeftijd stromen meestal in het regulier voortgezet onderwijs in.
- Nederlandse leerlingen stromen vrijwel altijd in het regulier basisonderwijs in op jonge leeftijd. Een ander onderwijstype of instroom op een latere leeftijd komt bijna niet voor (zie Figuur A.1).

Figuur 3.1 De meeste internationale leerlingen stromen in het regulier basisonderwijs in met een leeftijd van 5 jaar of jonger

Noot: Nieuwkomersonderwijs in het voortgezet betreft Eerste Opvang Anderstaligen (EOA). In de Brainportregio betreft dat scholen waaronder ook tweetalig onderwijs valt. Het onderscheid tussen instroom in EOA of de reguliere school (met deels tweetalig onderwijs) is niet te maken in de Microdata. Internationaal onderwijs betreft IGBO, IGVO en bekostigde International Schools. Nieuwkomersonderwijs in het primair onderwijs kan ook instroom in de reguliere vestiging van de basisschool met een nieuwkomersvoorziening betreffen, dat onderscheid is niet te maken in de Microdata. Instroom in privaat bekostigd (internationaal) onderwijs hebben we niet in beeld. De percentages geven aan welk deel van de totale instroom in het onderwijs per jaargroep instroomt in een specifiek type onderwijs. Niet alle percentages zijn weergegeven omwille van leesbaarheid van de figuur. * De inschrijvingen 25/26 zijn tot en met 1 oktober 2025 bekend. Jongeren die na 1 oktober instromen zijn nog niet bekend.

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2026)

3.2 Doorstroom po-vo

Aan het einde van de basisschool geeft de school een advies voor het voortgezet onderwijs. Dit schooladvies is gebaseerd op het beeld dat de school gedurende de basisschoolperiode van de leerling heeft opgebouwd, op basis van leerprestaties, ontwikkeling, werkhouding en ondersteuningsbehoeften. Tot en met schooljaar 2022/23 kregen leerlingen eerst een voorlopig schooladvies en maakten zij daarna de eindtoets. Als het toetsadvies hoger uitviel dan het voorlopig schooladvies, moest de school het advies heroverwegen. De school kon het advies vervolgens bijstellen, maar was daartoe niet verplicht.

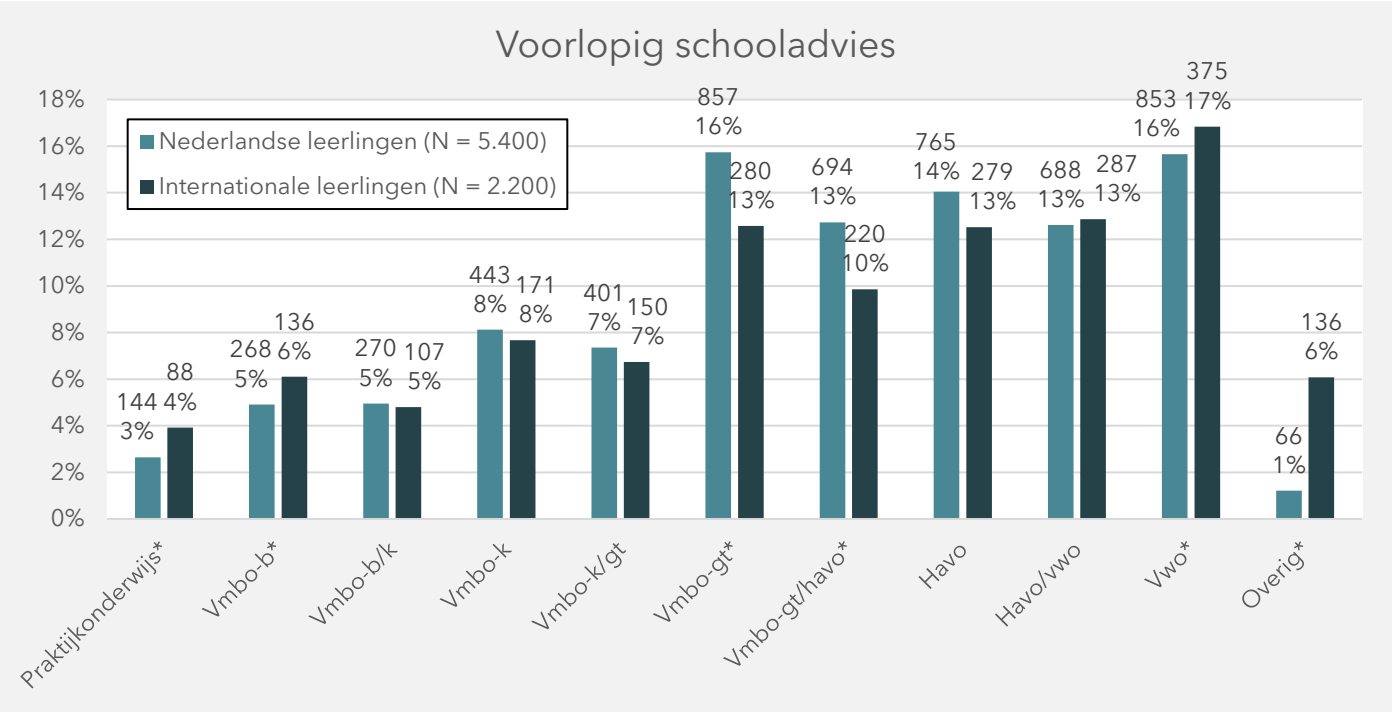
Sinds schooljaar 2023/24 is de eindtoets vervangen door de **doorstroomtoets**. Ook in de nieuwe systematiek geeft de school eerst een voorlopig schooladvies. Daarna maken leerlingen de doorstroomtoets, die fungeert als extra controle op dit advies. Is het toetsadvies hoger dan het voorlopige schooladvies, dan stelt de school het advies in beginsel naar boven bij. Alleen als de school van oordeel is dat bijstelling niet in het belang van de leerling is, kan zij besluiten het oorspronkelijke advies te handhaven. De school moet dit besluit motiveren.[5] Een lager toetsadvies leidt niet tot een neerwaartse bijstelling. De invoering van de doorstroomtoets speelt mee in de resultaten in dit hoofdstuk.

[5] https://www.rijksoverheid.nl/themas/onderwijs/schooladvies-en-doorstroomtoets-basisschool/van-po-naar-vo-gelijke-kansen-schooladvies

Voorlopige adviezen

- Vwo-adviezen vormen de grootste groep onder internationale leerlingen bij voorlopige adviezen (zie Figuur 3.2). Onder Nederlandse leerlingen zijn dat vmbo-gt- en vwo-adviezen.
- Internationale leerlingen hebben vaker een 'overig' advies, waaronder ook onbekende schooladviezen vallen. Daarnaast hebben ze (statistisch gezien) vaker een praktijkonderwijs-, vmbo-b- en vwo-advies.
- Internationale leerlingen hebben minder vaak een vmbo-gt-advies en het dubbeladives vmbo-gt/havo.
- Internationale leerlingen zijn daarmee ondervertegenwoordigd in die middengroep en oververtegenwoordigd aan de randen van de vaardigheidsverdeling.

Figuur 3.2 Er zijn enkele verschillen tussen internationale en Nederlandse leerlingen wat betreft de verdeling van voorlopige schooladviezen, zoals bij de groep overig en bij vmbo-gt en vmbo-gt/havo-adviezen

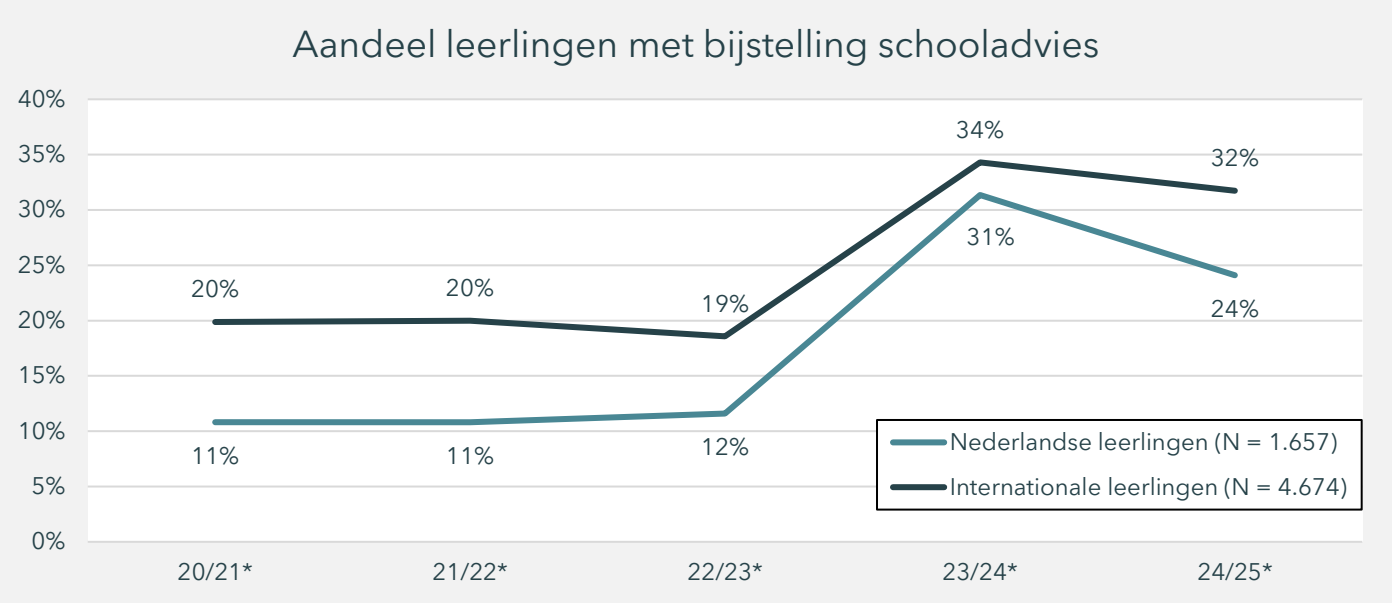
Noot: Gemiddelde van groep-8 cohorten 2023/24 en 2024/25. De relatieve verdeling is met percentages weergegeven. Voorbeeld: 16 procent van de Nederlandse leerlingen heeft een vmbo-gt schooladvies, bij internationale leerlingen is dat 13 procent. Een * geeft een significant verschil aan tussen Nederlandse en internationale leerlingen.

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2026)

Bijstellingen

- Figuur 3.3 laat zien dat internationale leerlingen vaker een bijstelling krijgen van het schooladvies.
- In 2023/24 neemt het aantal bijstellingen bij beide groepen toe, wat komt door de introductie van de doorstroomtoets.
- Het verschil tussen internationale en Nederlandse leerlingen kan niet worden verklaard doordat internationale leerlingen vaker in aanmerking komen voor een bijstelling (zie Figuur A.2 in de bijlage). Beide groepen scoren namelijk even vaak hoger op de doorstroomtoets dan hun schooladvies.
- Bijstellingen komen het vaakst voor bij leerlingen met een vmbo-b advies, ongeacht de herkomst (zie Figuur A.3).

Figuur 3.3 Internationale leerlingen krijgen vaker een bijstelling

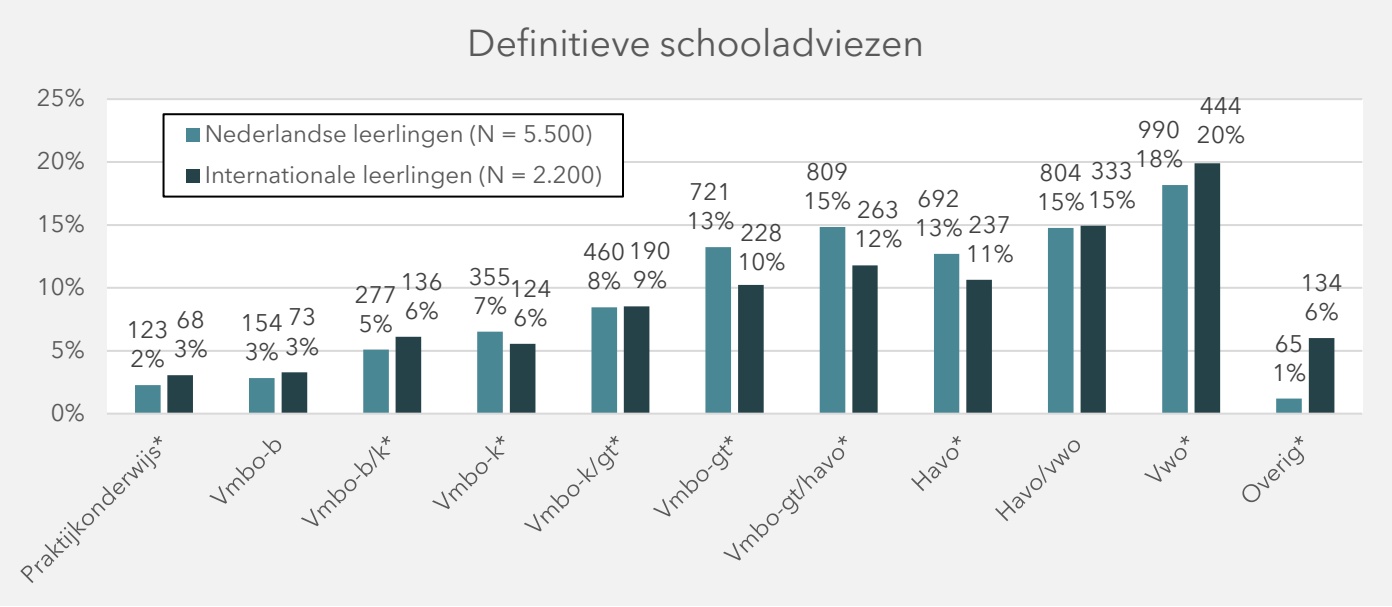

Noot: Een * geeft een significant verschil aan tussen Nederlandse en internationale leerlingen
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2026)

Definitieve schooladviezen

- Vwo-adviezen vormen de grootste groep onder zowel internationale als Nederlandse leerlingen bij definitieve adviezen (zie Figuur 3.4).
- Internationale leerlingen hebben vaker een 'overig' advies, waaronder onbekende schooladviezen vallen, en (statistisch gezien) vaker praktijkonderwijs- en vwo-adviezen en de dubbeladviezen vmbo-b/k en vmbo-k/gt.
- Internationale leerlingen hebben minder vaak een vmbo-k-, vmbo-gt- en havo-advies en het dubbeladvies vmbo-gt/havo.
- Internationale leerlingen zijn dus ondervertegenwoordigd in de middengroep (vmbo-gt t/m havo), maar oververtegenwoordigd aan de randen van de vaardigheidsverdeling.

Figuur 3.4 Er zijn enkele verschillen tussen de verdeling van definitieve schooladviezen, zoals bij de groep overig en bij vmbo-gt en vmbo-gt/havo-adviezen

Noot: Gemiddelde van groep-8 cohorten 2023/24 en 2024/25. De relatieve verdeling is met percentages weergegeven. Voorbeeld: 13 procent van de Nederlandse leerlingen heeft een vmbo-gt schooladvies, bij internationale leerlingen is dat 10 procent. Een * geeft een significant verschil aan tussen Nederlandse en internationale leerlingen.

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2026)

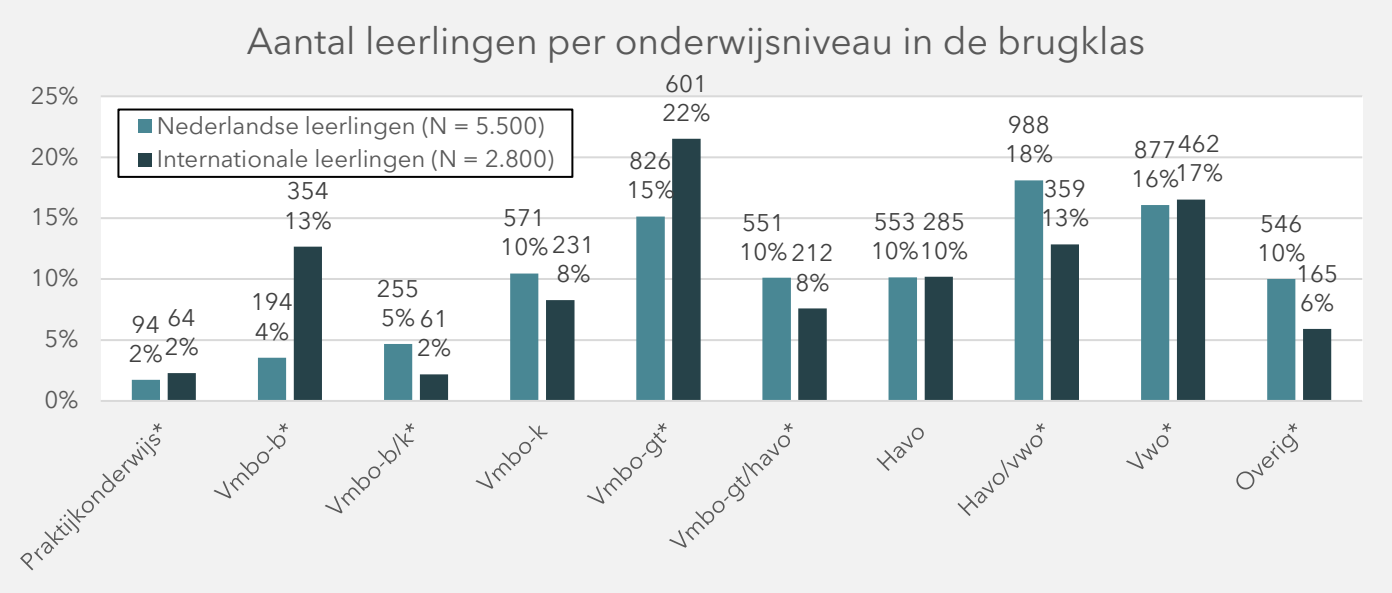
Plaatsingsniveau in het voortgezet onderwijs

- Er gaan duidelijk veel meer internationale leerlingen naar een vmbo-b- of vmbo-gt-brugklas, dan we zouden kunnen verwachte afgaande op de definitieve schooladviezen (zie Figuur 3.5 in vergelijking met Figuur 3.4).
- Slechts 3 procent van de internationale leerlingen heeft een definitief vmbo-b schooladvies, maar 13 procent start op het vmbo-b in het voortgezet onderwijs. Eenzelfde patroon zien we bij vmbo-gt.
- De oorzaak hiervan is de groep internationale leerlingen die zonder schooladvies start in het voortgezet onderwijs. Dat zijn zo'n 600 leerlingen.[6] Deze starten bijna allemaal op vmbo-b- of vmbo-gt-niveau.
- 20 procent van de internationale leerlingen heeft een definitief vwo-advies, maar slechts 17 procent start daadwerkelijk in een vwo-brugklas. Ook dat verschil heeft te maken met de leerlingen die instromen in het voortgezet onderwijs zonder definitief schooladvies.
- In Tabel A.3 zien we dat het aandeel internationale leerlingen dat start in een vwo-brugklas is gestegen van 10 procent in 2021/22 naar 19 procent in 2025/26. Tegelijkertijd is het aandeel internationale leerlingen dat start in een vmbo-b-brugklas gedaald van 20 procent naar 16 procent.[7]

6 Het aantal internationale leerlingen met een definitief schooladvies in Figuur 3.4 is ongeveer 2.200. Het aantal internationale leerlingen dat start in het voortgezet onderwijs in Figuur 3.5 is ongeveer 2.800.

7 De 9 procent in 2025/26 is vertekend, omdat voor dat schooljaar alleen maar de inschrijvingen tot en met oktober beschikbaar zijn. Inschrijvingen na oktober zijn vaker vmbo-inschrijvingen, waardoor de 9 procent te laag uitvalt. Van eerdere schooljaren zijn alle inschrijvingen gedurende het schooljaar meegenomen, en liggen dus hoger.

Figuur 3.5 Internationale leerlingen gaan relatief vaak naar een vmbo-b en -gt brugklas

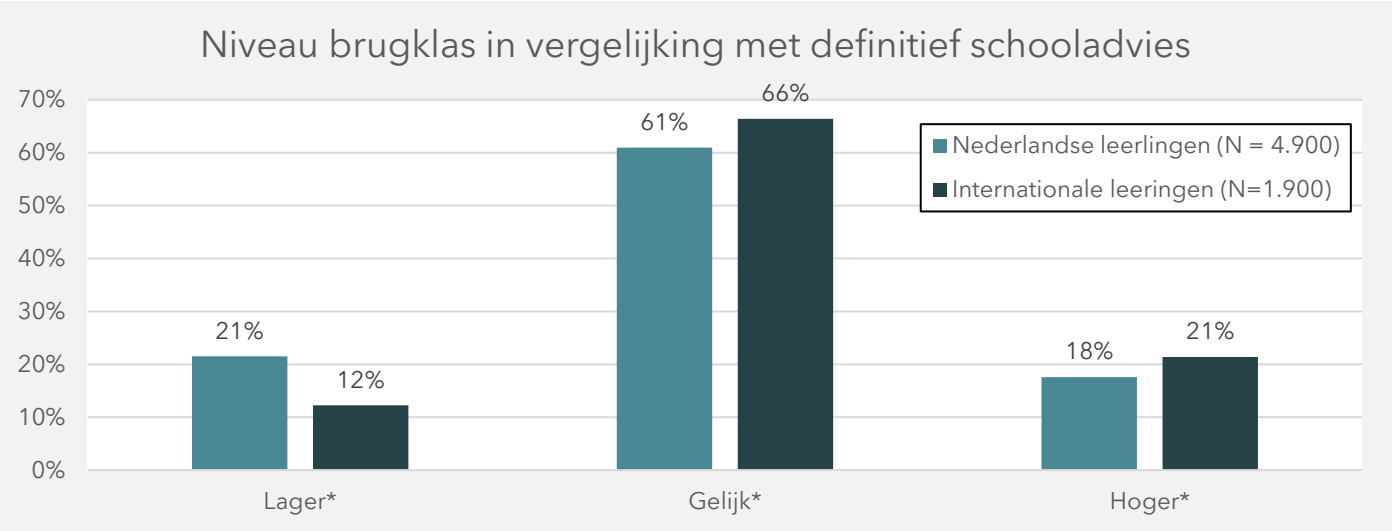
Noot: Gemiddelde van groep-8 cohorten 2024/25 en 2025/26. De relatieve verdeling is met percentages weergegeven. Voorbeeld: 15 procent van de Nederlandse leerlingen gaat naar een vmbo-gt brugklas, bij internationale leerlingen is dat 22 procent. Een * geeft een significant verschil aan tussen Nederlandse en internationale leerlingen.

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2026)

Plaatsingsniveau vergeleken met het schooladvies

- Internationale leerlingen waarvan het schooladvies bekend is, starten minder vaak op een lager brugklasniveau dan hun definitieve schooladviesniveau in vergelijking met Nederlandse leerlingen (zie Figuur 3.6). Ze starten ook vaker op een hoger brugklasniveau.

Figuur 3.6 Internationale leerlingen starten minder vaak onder het niveau van hun definitief schooladvies

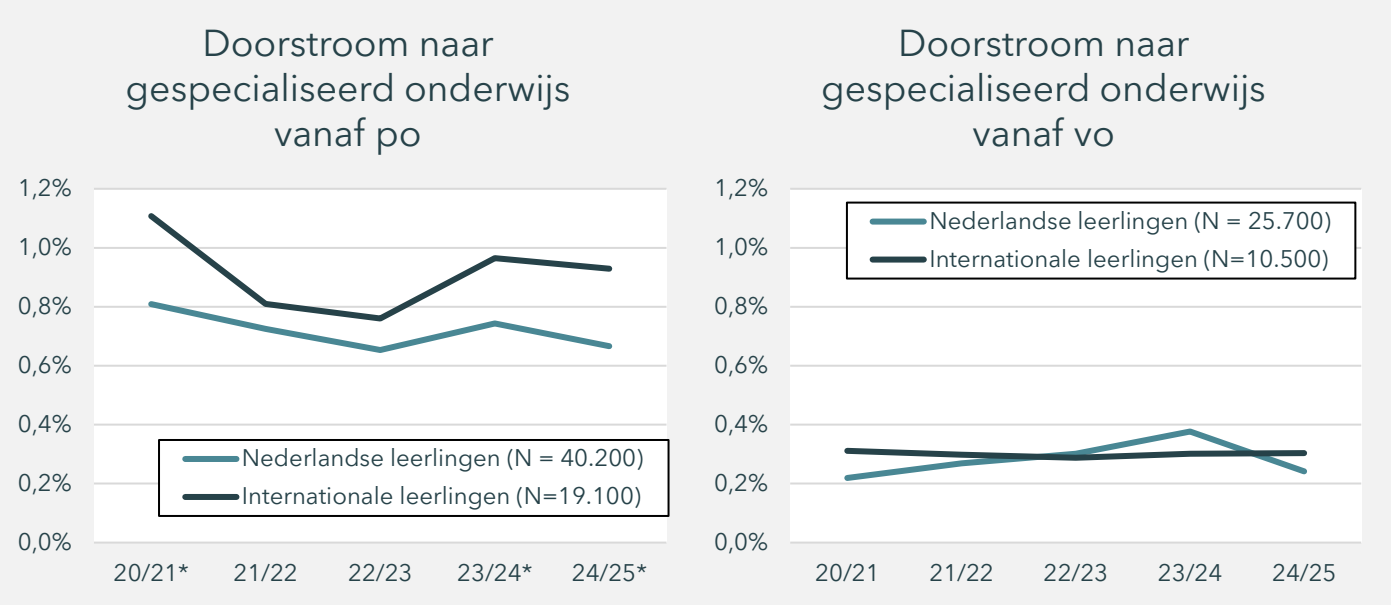
Noot: Gemiddelde van groep-8 cohorten 2024/25 en 2025/26. Leerlingen zonder definitief schooladvies of een advies van meer dan twee niveaus zijn niet meegenomen. Een * geeft een significant verschil aan tussen Nederlandse en internationale leerlingen.

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2026)

3.3 Overgang naar gespecialiseerd onderwijs

- Internationale leerlingen stromen relatief vaker door naar het gespecialiseerd onderwijs dan Nederlandse leerlingen (zie Figuur 3.7). In absolute aantallen gaat het om zo'n 300 tot 400 Nederlandse leerlingen per jaar en 150 tot 200 internationale leerlingen per jaar.
- Doorstroom naar het gespecialiseerd onderwijs vindt vooral plaats tijdens het primair onderwijs. Het doorstroompercentage tijdens het voortgezet onderwijs is aanmerkelijk lager.[8]

Figuur 3.7 Internationale leerlingen stromen vaker dan Nederlandse leerlingen door naar het gespecialiseerd onderwijs

Noot: Een * geeft een significant verschil aan tussen Nederlandse en internationale leerlingen.
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2026)

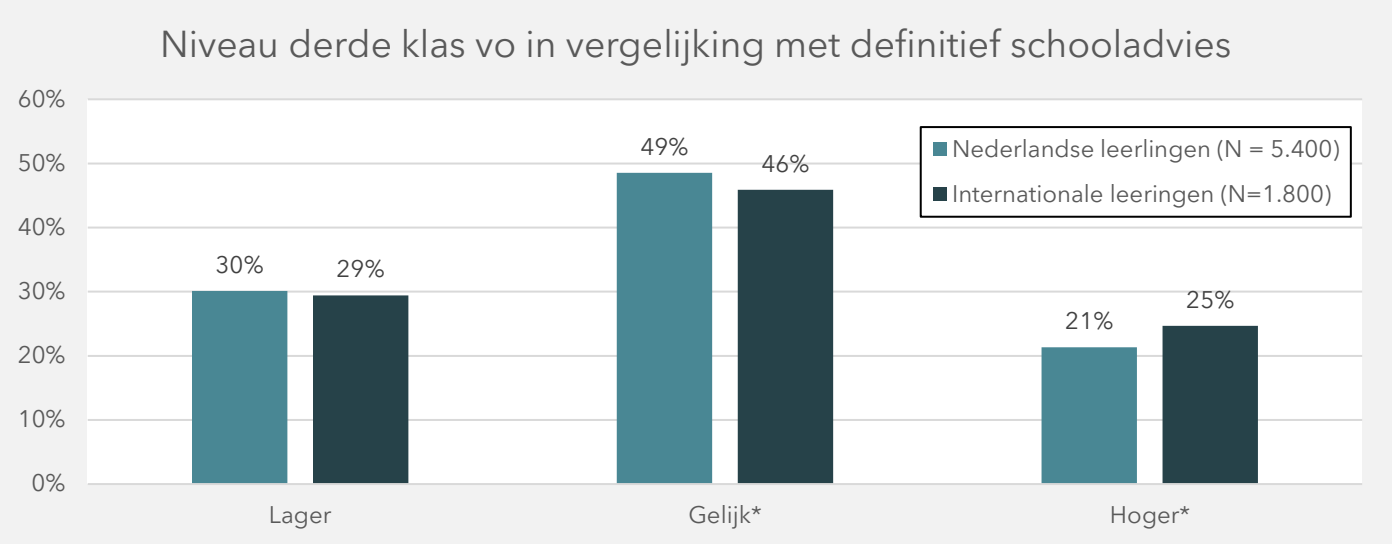
3.4 Onderwijspositie in leerjaar 3 van het voortgezet onderwijs

De onderwijsloopbaan in het voortgezet onderwijs brengen we in kaart door naar het onderwijsniveau te kijken in het derde leerjaar. Specifiek kijken we of het onderwijsniveau in de derde klas hoger, lager of gelijk is aan het definitief schooladvies. De belangrijkste conclusies zijn:

- Internationale leerlingen stromen vaker op dan Nederlandse leerlingen (zie Figuur 3.8).
- Internationale leerlingen zitten ongeveer even vaak op een lager niveau als Nederlandse leerlingen.
- Leerlingen met een bijstelling van het voorlopig schooladvies stromen vaker af dan leerlingen zonder bijstelling. Maar tegelijkertijd zien we ook dat leerlingen met een bijstelling ongeveer even vaak opstromen in vergelijking met leerlingen zonder bijstelling. Dat zien we bij zowel internationale leerlingen als bij Nederlandse leerlingen (zie Figuur A.5 in de bijlage). Een deel van de leerlingen valt na de bijstelling terug naar het oorspronkelijke adviesniveau, maar de meesten blijven op het bijgestelde niveau of stromen verder op.

8 Leerlingen kunnen ook direct instromen in het gespecialiseerd onderwijs, zoals Figuur 3.1 laat zien. We richten ons in Figuur 3.7 alleen op de leerlingen die de overgang maken van regulier naar gespecialiseerd onderwijs.

Figuur 3.8 Internationale leerlingen stromen vaker op dan Nederlandse leerlingen

Noot: Gemiddelde van derde klas cohorten 2024/25 en 2025/26. Leerlingen zonder definitief schooladvies of een advies van meer dan twee niveaus zijn niet meegenomen. Een * geeft een significant verschil aan tussen Nederlandse en internationale leerlingen

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2026)

4 Diplomering en startkwalificatie

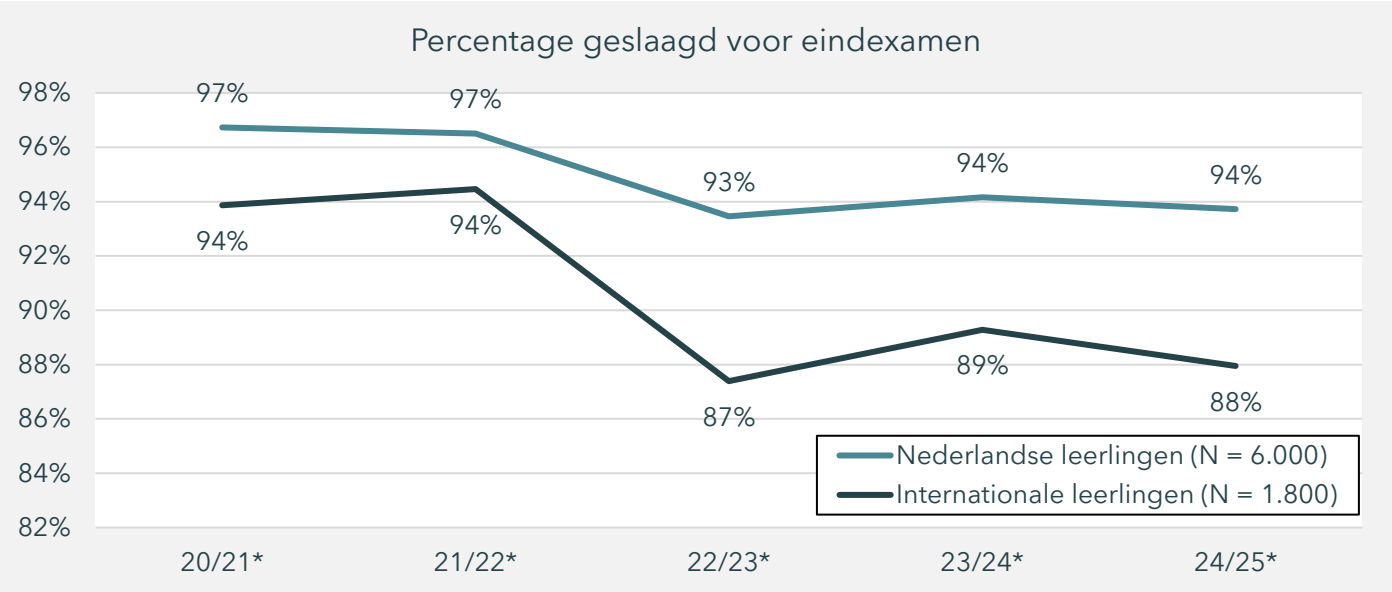
Internationale leerlingen slagen minder vaak voor hun eindexamen en beschikken op 18-jarige leeftijd minder vaak over een startkwalificatie. Wanneer zij een diploma behalen, ligt dat wel vaker boven het niveau van hun definitieve schooladvies.

In dit hoofdstuk staan de afronding van de onderwijsloopbaan en het behalen van een startkwalificatie centraal. We bekijken eerst in hoeverre internationale leerlingen slagen voor hun eindexamen en welke diploma's zij behalen. Vervolgens vergelijken we het behaalde diplomaniveau met het definitieve schooladvies en brengen we in beeld in hoeverre jongeren op 18-jarige leeftijd over een startkwalificatie beschikken. Figuur 1.2 laat zien hoe deze uitkomsten samenhangen met de eerdere stappen in de onderwijsloopbaan; in dit hoofdstuk staan **indicatoren 8 en 9** centraal.

4.1 Slagingspercentage

- Het slagingspercentage is het aandeel examenkandidaten dat in het betreffende schooljaar een diploma behaalt, eventueel na een herkansing. We onderscheiden niet of een leerling voor het eerst examen doet of een eerder examenjaar overdoet. Leerlingen die zakken en een jaar later alsnog slagen, worden pas in dat latere schooljaar als geslaagd meegeteld.
- Internationale leerlingen slagen minder vaak voor hun eindexamen (zie Figuur 4.1).
- In 2020/21 en 2021/22 konden leerlingen gebruik maken van versoepelde regelingen vanwege de coronapandemie, vandaar de hogere slagingspercentages.

Figuur 4.1 Internationale leerlingen slagen minder vaak voor hun examen

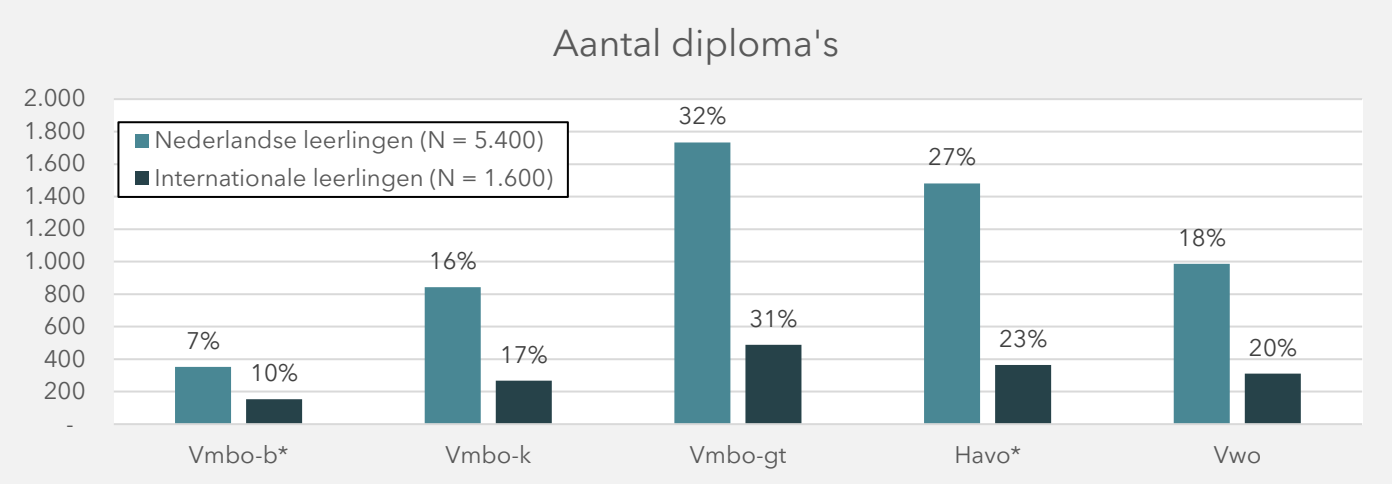
Noot: Een * geeft een significant verschil aan tussen Nederlandse en internationale leerlingen.
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2026)

4.2 Behaalde diploma's

Diplomaverdeling

- Zowel onder afgestudeerden met een Nederlandse achtergrond als onder internationale geslaagden zijn de vmbo-gt'ers de grootste groep (zie Figuur 4.2), gevolgd door havo.
- Internationale leerlingen behalen significant vaker een vmbo-b-diploma, en significant minder vaak een havo-diploma dan Nederlandse leerlingen.
- In de verdeling van de diploma's over de tijd zijn geen grote verschuivingen (zie Figuur A.6 in de bijlage). Slagingsjaar 2020/21 was midden in de coronaperiode en wijkt daarom af van de jaren erna.

Figuur 4.2 Internationale leerlingen behalen significant vaker een vmbo-b-diploma

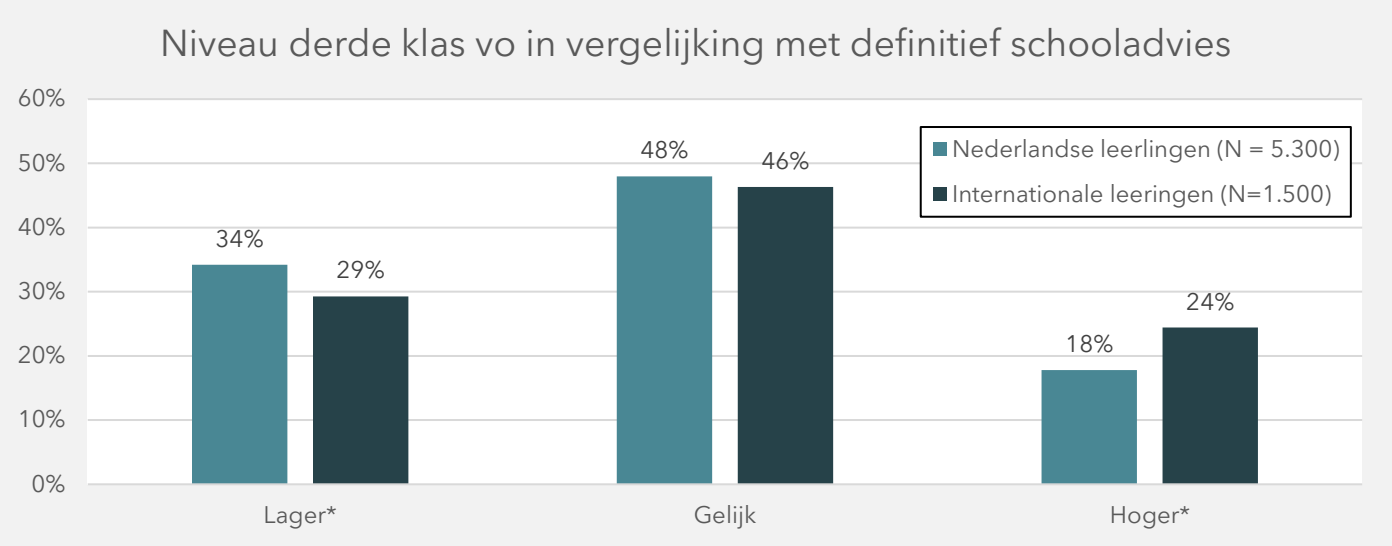
Noot: Gemiddelde van afstudeercohorten 2023/24 en 2024/25. Een * geeft een significant verschil aan tussen Nederlandse en internationale leerlingen

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2026)

Hoger of lager diploma ten opzichte van definitief schooladvies

- Internationale leerlingen behalen vaker een hoger diploma dan hun definitief schooladvies, en ook minder vaak een lager diploma dan hun definitief schooladvies in vergelijking met Nederlandse leerlingen (zie Figuur 4.3).
- Vergeleken met leerlingen zonder een bijstelling behalen leerlingen met een bijgesteld schooladvies vaker een diploma op een lager niveau dan hun definitieve schooladvies en minder vaak een diploma op hetzelfde niveau. Het aandeel leerlingen dat een diploma op een hoger niveau behaalt dan het definitieve schooladvies is daarentegen iets groter. Dit patroon is vergelijkbaar voor Nederlandse en internationale leerlingen (zie Figuur A.7 in de bijlage).

Figuur 4.3 Onder internationale leerlingen komt het vaker voor dat ze een diploma halen hoger dan het definitief schooladvies, en minder vaak dat het diploma lager is

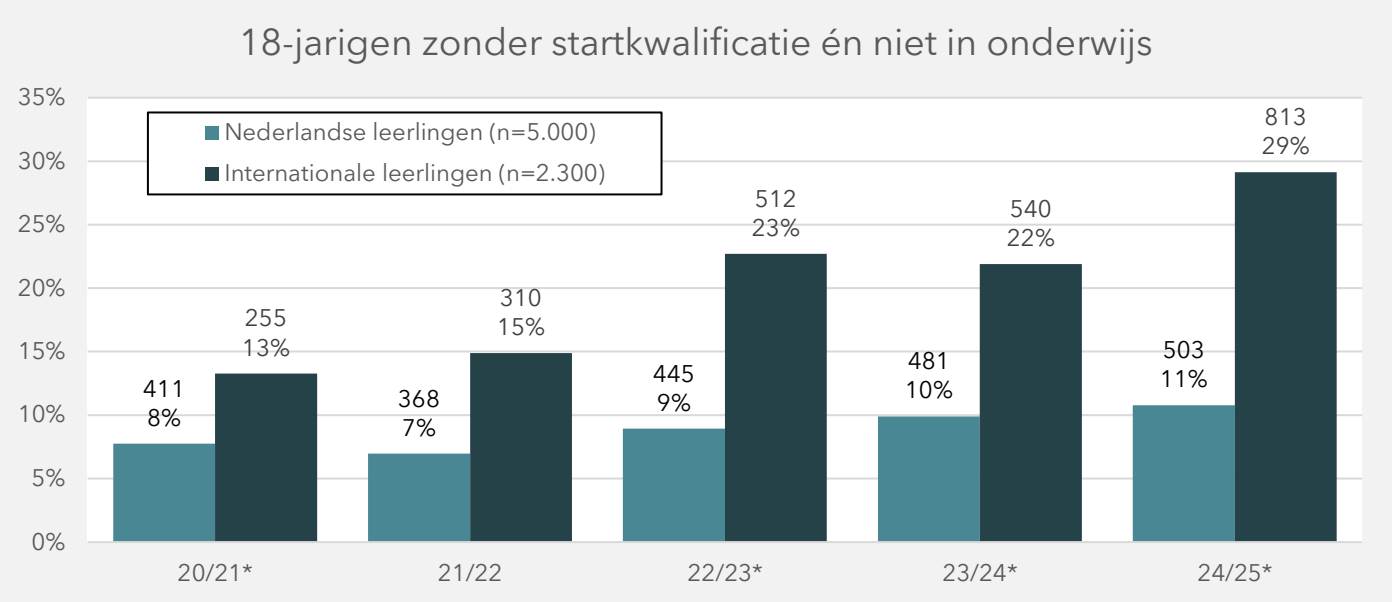
Noot: Gemiddelde van afstudeercohorten 2023/24 en 2024/25. Leerlingen zonder definitief schooladvies of een advies van meer dan twee niveaus zijn niet meegenomen. Een * geeft een significant verschil aan tussen Nederlandse en internationale leerlingen.

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2026)

4.3 Startkwalificatie

- Een startkwalificatie is een diploma van minimaal mbo-2 niveau, of een havo- of vwo-diploma. Op 18-jarige leeftijd zijn er nog veel jongeren bezig met een opleiding die opleidt voor een startkwalificatie (bijvoorbeeld jaar 6 in het vwo, of een mbo-opleiding volgend op het vo). Er zijn ook jongeren die geen startkwalificatie hebben behaald, maar ook geen opleiding volgen.
- Het aandeel internationale jongeren zonder startkwalificatie en geen onderwijsinschrijving ligt hoger dan bij Nederlandse jongeren (zie Figuur 4.4). In recente cohorten meer dan 20 procent bij internationale leerlingen, tegenover ongeveer 10 procent bij Nederlandse leerlingen.
- Onder beide groepen jongeren stijgt dat aandeel, maar onder internationale jongeren is die stijging sterker (van ongeveer 250 naar 800 internationale jongeren, tegenover 400 naar 500 Nederlandse jongeren)

Figuur 4.4 Het aandeel internationale leerlingen zonder startkwalificatie en geen onderwijsinschrijving stijgt

Noot: Een * geeft een significant verschil aan tussen Nederlandse en internationale leerlingen
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2026)

5 Conclusies

Internationale leerlingen kennen vaker kwetsbare momenten bij de toegang tot en afronding van het onderwijs, maar laten gedurende hun schoolloopbaan ook relatief vaak opwaartse ontwikkeling zien.

De nulmeting laat een gemengd beeld zien van het onderwijssucces van internationale leerlingen in de Brainportregio in vergelijking met Nederlandse leerlingen. De grootste kwetsbaarheden liggen bij de toegang tot en de afronding van het onderwijs. Internationale kinderen en jongeren staan vaker niet ingeschreven in het publiek bekostigd onderwijs, stromen vaker door naar het gespecialiseerd onderwijs, slagen minder vaak voor hun eindexamen en beschikken op 18-jarige leeftijd minder vaak over een startkwalificatie én volgen geen onderwijs.

Tegelijkertijd zien we ontwikkelingen bij internationale leerlingen binnen het voortgezet onderwijs die dat kwetsbare beeld nuanceren. Zij krijgen vaker een opwaartse bijstelling van hun schooladvies, starten minder vaak onder het geadviseerde niveau en behalen vaker een diploma boven het niveau van hun definitieve schooladvies.

De resultaten wijzen daarmee niet op een eenduidige achterstand, maar op een schoolloopbaan waarin risico's en opwaartse ontwikkeling naast elkaar bestaan. Vooral de groep zonder geregistreerd schooladvies verdient aandacht, omdat deze leerlingen relatief vaak in vmbo-b- en vmbo-gt-klassen starten. Ook de relatief hoge doorstroom naar het gespecialiseerd onderwijs en het grotere aandeel jongeren zonder startkwalificatie zijn belangrijke aandachtspunten voor de regio.

Tabel 5.1 Op een aantal indicatoren lopen internationale leerlingen achter op Nederlandse leerlingen, maar niet op allemaal

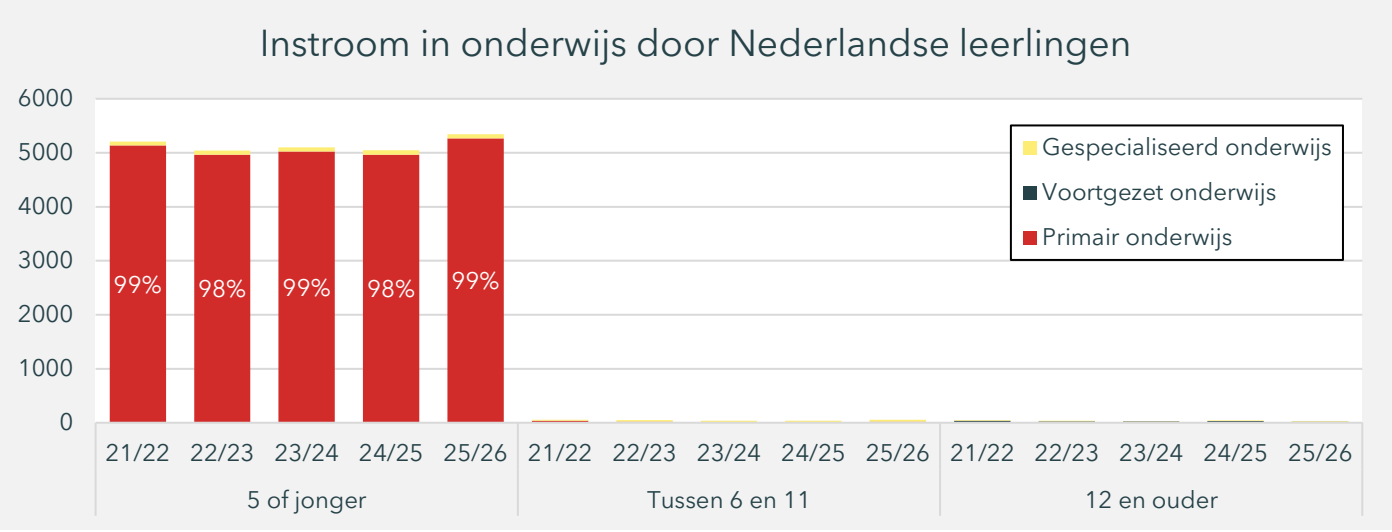
Indicator	Verschil met NL	Nuance (indien relevant)
Hoofdstuk 2		
1. Onderwijsinschrijvingen	Internationale kinderen en jongeren staan vaker niet ingeschreven in het publiek bekostigd onderwijs	Het verschil is het grootst bij jongere kinderen. De registraties geven geen zicht op niet-bekostigd onderwijs
Hoofdstuk 3		
2. Instroom schooltypen	Internationale leerlingen stromen vaker na de gebruikelijke instroomleeftijd in het Nederlandse onderwijs in en komen bij instroom vaker terecht in nieuwkomers-, internationaal of gespecialiseerd onderwijs	Nederlandse leerlingen stromen vrijwel altijd op jonge leeftijd in het reguliere basisonderwijs in
3. Schooladvies einde groep 8	Internationale leerlingen krijgen minder vaak een advies in het middensegment en vaker een advies aan de onder- of bovenkant van de adviesverdeling	Vooral de aandelen 'overig', praktijkonderwijs, vmbo-b en vwo verschillen. De categorie 'overig' bevat ook onbekende adviezen
4. Bijstellingen schooladvies	Internationale leerlingen krijgen vaker een opwaartse bijstelling van hun voorlopige schooladvies	Dit komt **niet** doordat zij vaker voor bijstelling in aanmerking komen: internationale en Nederlandse leerlingen hebben ongeveer even vaak een hoger toetsadvies dan voorlopig schooladvies
5. Plaatsingsniveau eerste leerjaar vo	Internationale leerlingen zonder geregistreerd schooladvies starten vooral in vmbo-b- en vmbo-gt-klassen Internationale leerlingen mét een bekend advies starten minder vaak onder en iets vaker boven hun definitieve schooladvies dan Nederlandse leerlingen	De relatief grote groep zonder schooladvies beïnvloedt de totale verdeling van het plaatsingsniveau sterk
6. Doorstroom naar gespecialiseerd onderwijs	Internationale leerlingen stromen relatief vaker door naar het gespecialiseerd onderwijs	De doorstroom vindt vooral tijdens het primair onderwijs plaats. Het percentage daalt onder Nederlandse leerlingen, maar niet onder internationale leerlingen
7. Onderwijsloopbaan in het vo	Internationale leerlingen zitten in het derde leerjaar vaker boven het niveau van hun definitieve schooladvies	Leerlingen met een bijgesteld schooladvies in groep 8 wijken in het voortgezet onderwijs vaker af van hun definitieve schooladvies, zowel naar beneden als naar boven
Hoofdstuk 4		
8. Diplomering	Internationale leerlingen slagen minder vaak voor hun eindexamen. Onder degenen die een diploma behalen, ligt het diploma vaker boven en minder vaak onder het definitieve schooladvies	De vergelijking tussen diploma en schooladvies heeft alleen betrekking op leerlingen met een bekend en vergelijkbaar definitief schooladvies
9. Startkwalificatie	Internationale jongeren beschikken op 18-jarige leeftijd minder vaak over een startkwalificatie, terwijl zij ook geen onderwijs meer volgen om alsnog een startkwalificatie te halen	Dit aandeel neemt bij beide groepen toe, maar sterker onder internationale jongeren

Bijlage A Aanvullende resultaten

Tabel A.1 Uitgewerkte indicatoren

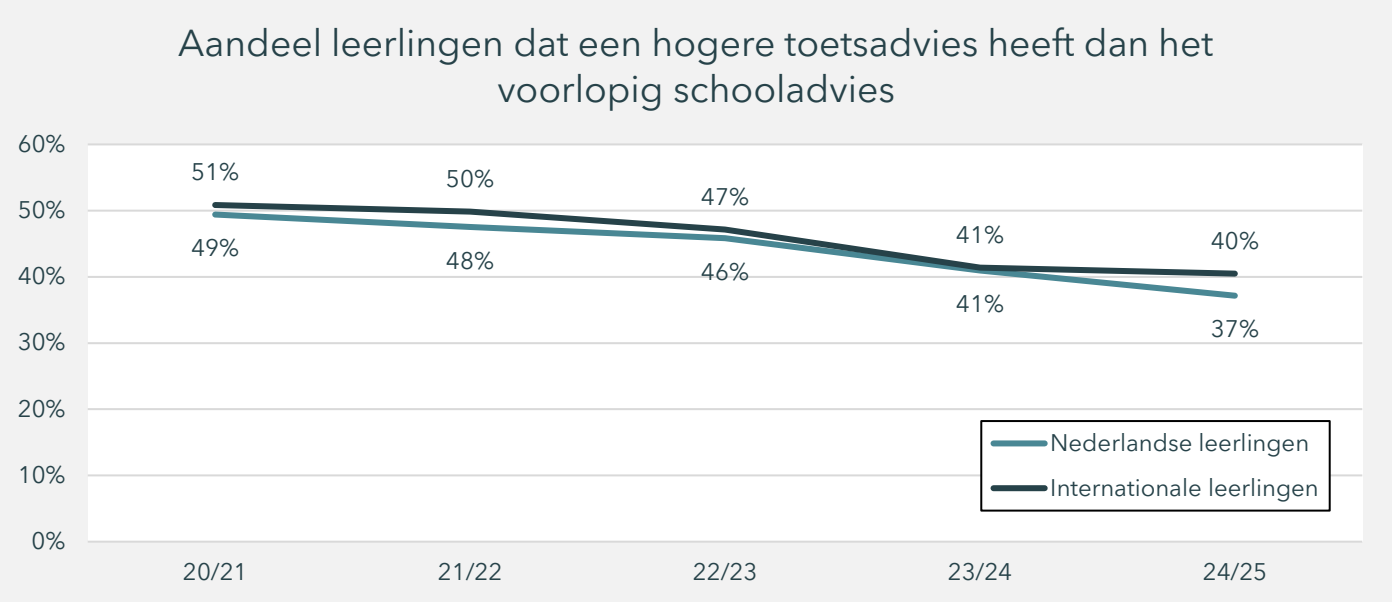
Nr.	Indicator	Wat meten we?	Hoofdstuk
1.	**Onderwijsinschrijving**	Aandeel kinderen met een registratie in bekostigd onderwijs	2
2.	**Instroom in schooltypen**	Het type onderwijs waarin leerlingen voor het eerst instromen, zoals regulier, gespecialiseerd, nieuwkomers- of internationaal onderwijs.	3
3.	**Schooladvies einde groep 8**	De verdeling van de voorlopige en definitieve schooladviezen aan het einde van het primair onderwijs.	3
4.	**Bijstelling schooladvies**	De mate waarin het voorlopige schooladvies na de doorstroomtoets naar boven wordt bijgesteld.	3
5.	**Plaatsingsniveau eerste leerjaar vo**	Het niveau waarop leerlingen daadwerkelijk starten in het voortgezet onderwijs en de aansluiting daarvan op het definitieve schooladvies.	3
6.	**Doorstroom naar gespecialiseerd onderwijs**	De mate waarin leerlingen vanuit het regulier primair of voortgezet onderwijs doorstromen naar gespecialiseerd onderwijs.	3
7.	**Onderwijspositie in leerjaar 3**	Het onderwijsniveau in het derde leerjaar van het voortgezet onderwijs ten opzichte van het definitieve schooladvies.	3
8.	**Diplomering**	Het slagingspercentage, het behaalde diplomaniveau en de verhouding tussen het diploma en het definitieve schooladvies.	4
9.	**Startkwalificatie**	Het aandeel jongeren dat op 18-jarige leeftijd een startkwalificatie heeft behaald én geen onderwijs volgt.	4

Figuur A.1 Onderwijstype van instroom van Nederlandse leerlingen, naar leeftijdsgroep

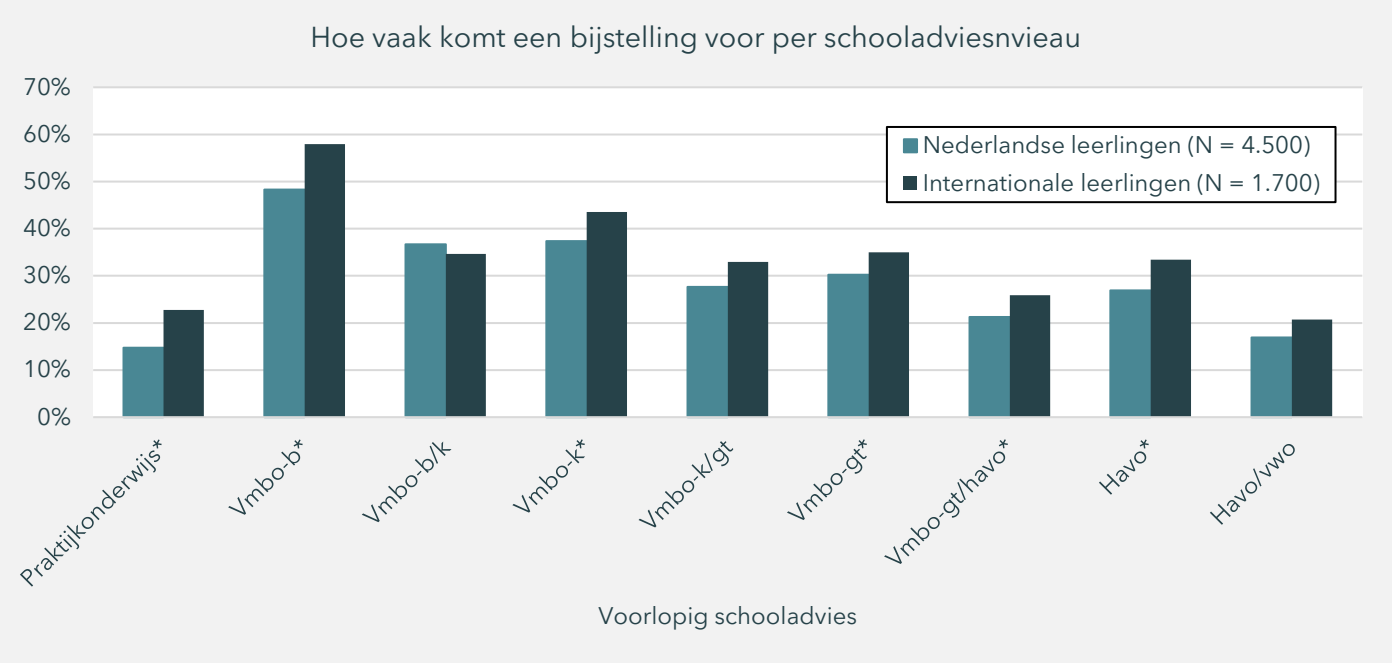
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2026)

Figuur A.2 Ontwikkeling van het aandeel leerlingen dat een hoger toetsadvies heeft dan het voorlopig schooladvies

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2026)

Figuur A.3 Het aandeel met een bijstelling naar voorlopig schooladviesniveau

Noot: Weergegeven is het gemiddelde van groep-8-cohorten 2023/24 en 2024/25. Een * geeft een significant verschil aan tussen Nederlandse en internationale leerlingen.

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2026)

Tabel A.2 Ontwikkeling van verdeling van definitieve schooladviezen bij internationale en Nederlandse leerlingen

	Nederlandse leerlingen			Internationale leerlingen		
Definitief schooladviesniveau	20/21	24/25	Verschil (procentpunt)	20/21	24/25	Verschil (procentpunt)
Praktijkonderwijs	2%	2%	0 pp	3%	3%	0 pp
Vmbo-b	5%	3%	-3 pp	7%	4%	-3 pp
Vmbo-b/k	4%	5%	1 pp	4%	6%	1 pp
Vmbo-k	9%	7%	-2 pp	7%	6%	-1 pp
Vmbo-k/gt	6%	8%	3 pp	7%	10%	3 pp
Vmbo-gt	16%	13%	-3 pp	14%	10%	-4 pp
Vmbo-gt/havo	10%	15%	5 pp	10%	13%	2 pp
Havo	17%	13%	-4 pp	11%	11%	0 pp
Havo/vwo	11%	15%	4 pp	11%	16%	5 pp
Vwo	18%	19%	0 pp	19%	22%	3 pp
Overig	1%	<1%	-1 pp	7%	2%	-5 pp

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2026)

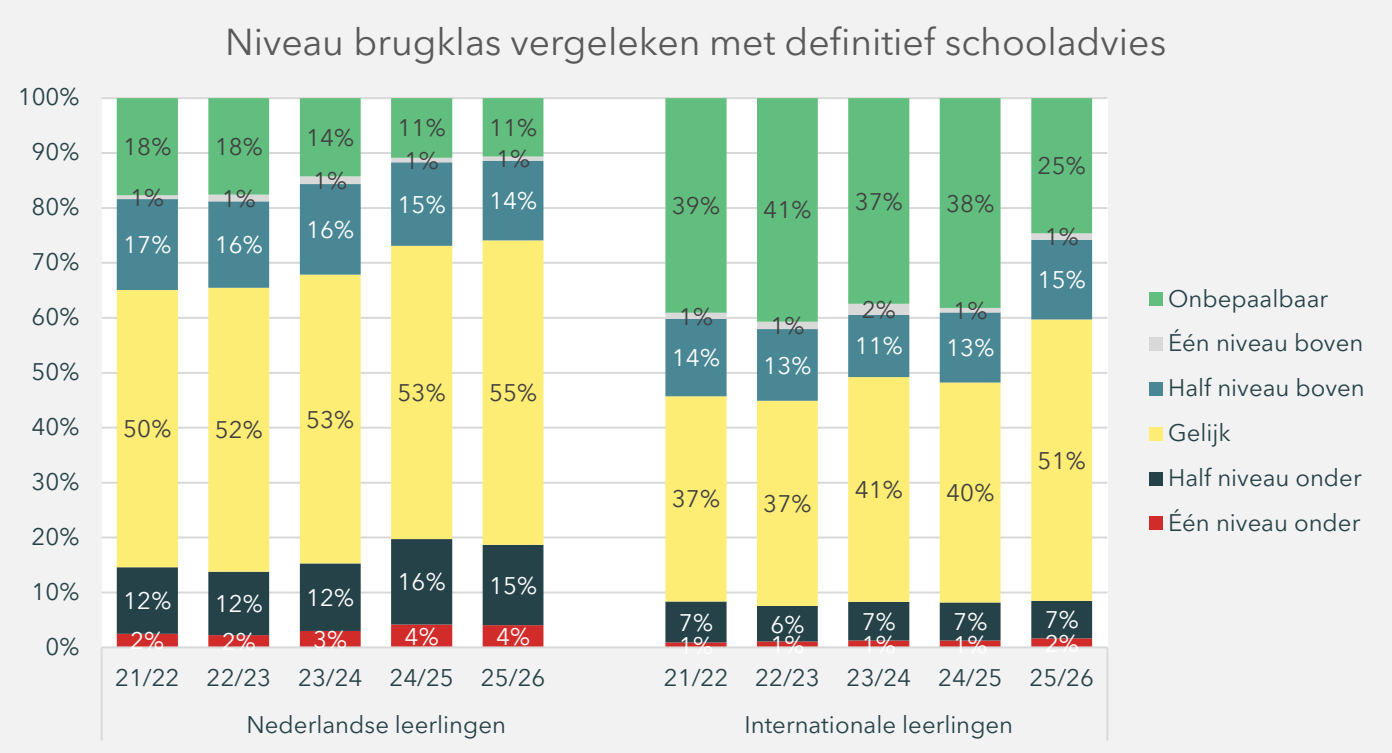
Tabel A.3 Ontwikkeling van verdeling van plaatsingsniveau in het voortgezet onderwijs bij internationale en Nederlandse leerlingen

	Nederlandse leerlingen			Internationale leerlingen		
Niveau brugklas	21/22	25/26*	Verschil (procentpunt)	21/22	25/26*	Verschil (procentpunt)
Praktijkonderwijs	2%	1%	0 pp	3%	3%	0 pp
Vmbo-b	5%	3%	-1 pp	20%	9%	-11 pp
Vmbo-b/k	5%	5%	0 pp	3%	2%	-1 pp
Vmbo-k	9%	10%	1 pp	6%	9%	4 pp
Vmbo-gt	14%	15%	1 pp	20%	17%	-2 pp
Vmbo-gt/havo	6%	10%	4 pp	5%	8%	3 pp
Havo	7%	10%	3 pp	8%	11%	3 pp
Havo/vwo	22%	18%	-4 pp	17%	15%	-3 pp
Vwo	14%	17%	3 pp	10%	19%	8 pp
Overig	17%	10%	-7 pp	8%	7%	-1 pp

Noot: * De aandelen in 25/26 zijn vertekend, omdat voor dat schooljaar alleen maar de inschrijvingen tot en met oktober beschikbaar zijn. Inschrijvingen na oktober zijn vaker vmbo-inschrijvingen, wat de verhoudingen zal doen verschuiven. Van eerdere schooljaren zijn alle inschrijvingen gedurende het schooljaar meegenomen.

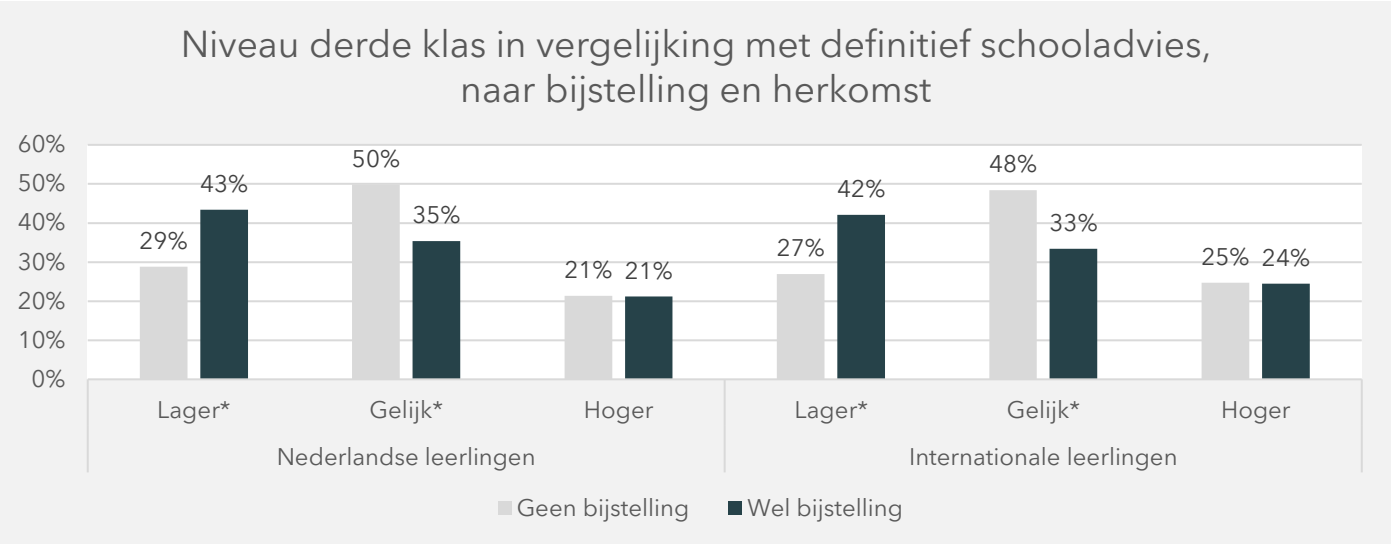
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2026)

Figuur A.4 Plaatsingsniveau voortgezet onderwijs vergeleken met definitief schooladvies, inclusief onbepaalbaar

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2026)

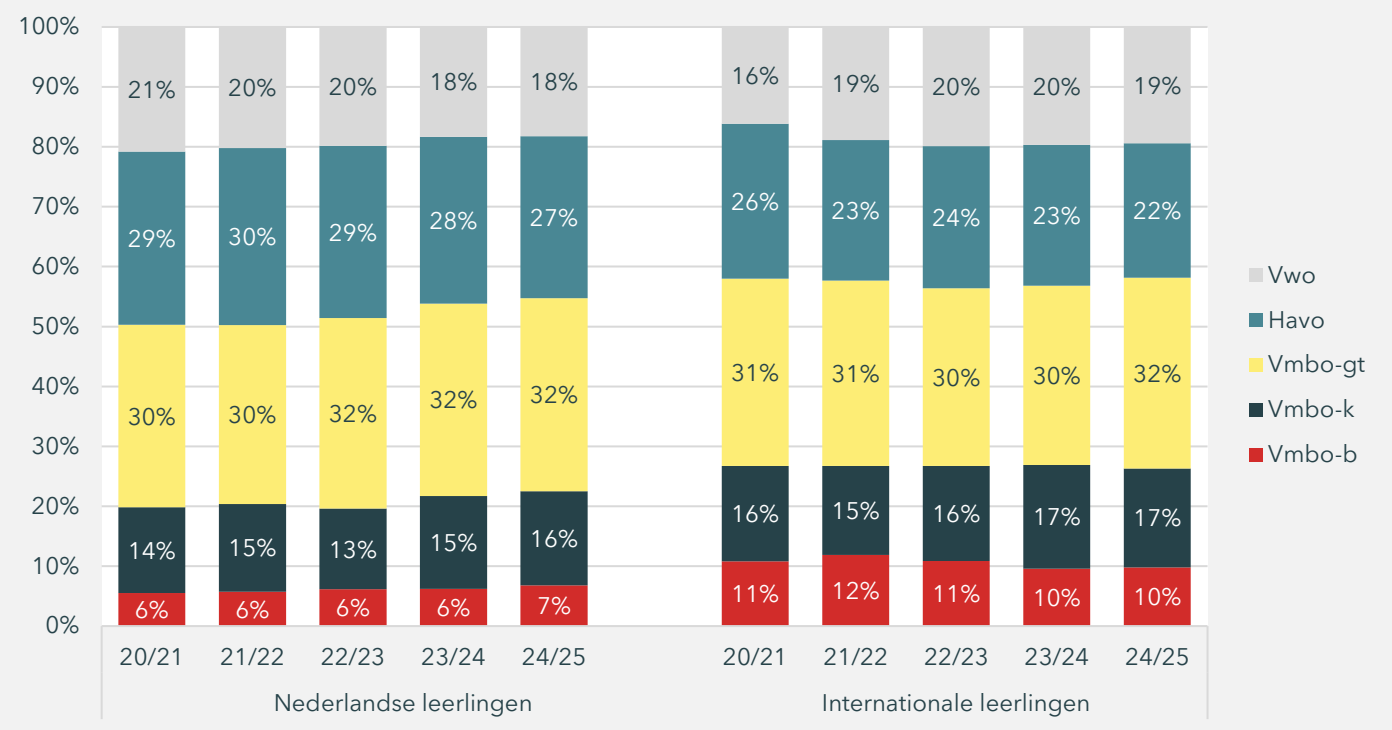
Figuur A.5 Het onderwijsniveau in derde leerjaar voortgezet onderwijs vergeleken met definitief schooladvies

Noot: Gemiddelde van cohorten 23/24 en 24/25. Een * geeft een significant verschil aan tussen leerlingen met en zonder bijstelling van het voorlopig schooladvies

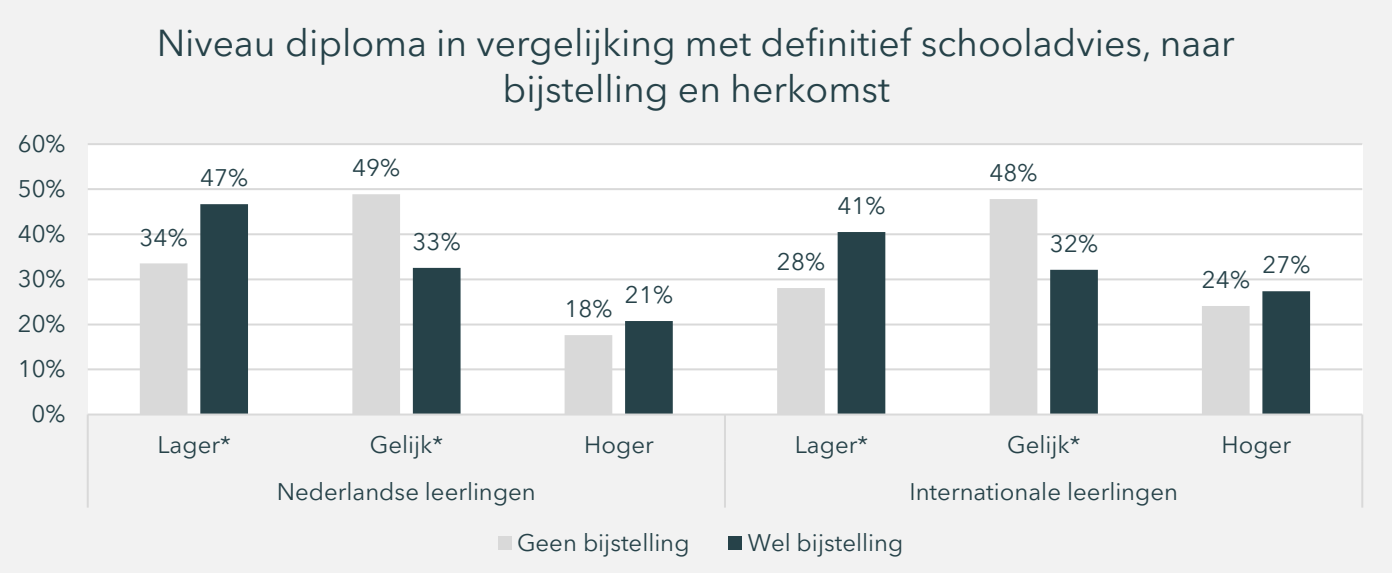
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2026)

Figuur A.6 Ontwikkeling diplomaverdeling onder internationale en Nederlandse leerlingen

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2026)

Figuur A.7 Niveau diploma in vergelijking met definitief schooladvies

Noot: Gemiddelde van cohorten 23/24 en 24/25. Een * geeft een significant verschil aan tussen leerlingen met en zonder bijstelling van het voorlopig schooladvies

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2026)

“Met wetenschap naar weloverwogen keuzes”

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winstoogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek.

SEO-rapport 2026-88
ISBN 978-90-5220-691-2

Informatie & Disclaimer
SEO Economisch Onderzoek heeft op de verkregen informatie en data geen onderzoek uitgevoerd dat het karakter draagt van een accountantscontrole of due diligence. SEO is niet verantwoordelijk voor fouten of omissies in de verkregen informatie en data.

Copyright © 2026 SEO Amsterdam.
Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in artikelen, onderzoeken en collegesyllabi, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld. Gegevens uit dit rapport mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s). Toestemming kan worden verkregen via secretariaat@seo.nl.

seo • economisch onderzoek

Roetersstraat 29
1018 WB, Amsterdam

+31 20 399 1255
secretariaat@seo.nl
www.seo.nl